

Euroopat avastama!

Euroopa Liit

Käesoleva brošüüri ning lühikesed ja lihtsad selgitused ELi kohta
leiate veebisaidilt
ec.europa.eu/comm/publications

Euroopa Komisjon
Teabevahetuse peadirektoraat
Väljaanded
1049 Brüssel
BELGIA

Käsikiri on ajakohastatud 2010. aasta märtsis.
Illustreerinud Birte Cordes ja Ronald Köhler

Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2010

ISBN 978-92-79-15375-4
doi:10.2775/52608

44 lk – 21 × 29,7 cm + voldik – 10,5 × 14,8 cm

© Euroopa Liit, 2010

Reprodutseerimine on lubatud. Ainult fotode kasutamiseks või
paljundamiseks tuleb luba küsida otse autoriõiguse valdajalt.

Printed in Germany

TRÜKITUD VALGELE KLOORIVABALE PAPERILE

Euroopat avastama!

Tere! Tere tulemast Euroopasse!

Me oleme pärit eri riikidest ja räägime erinevaid keeli, kuid Euroopa on meie ühine kodu.

Tule meiega koos Euroopat avastama! See on seiklusrikas reis läbi aja ja ruumi, kus sa leiad palju huvitavat.

Pärast reisi saad kontrollida, kui palju oled juurde õppinud. Külasta veebisaiti ec.europa.eu/europago/explore ja püüa vastata iga peatüki järel esitatud küsimustele.

Jätka uurimist ka koolitunnis! Palu õpetajal rääkida rohkem iga brošüüris käsitletud teema kohta. Seejärel otsi lisamaterjali kooli raamatukogust või Internetist. Sellest, mida teada said, võid ka ise raamatu kirjutada.

Oled valmis? Start!

Millest siin brošüüris räägitakse?

	Lehekülg
Avastamist ootav maailmajagu	3
Ühest paigast teise	6
Euroopa keeled	8
Kliima ja loodus	10
Põllumajandus	13
Meri	15
Läbi ajaloo	19
40 kuulsat inimest – voldik	
Euroopa Liidu ajaloo lühikokkuvõte	30
Millega Euroopa Liit tegeleb	34
EL ja selle lähikümbus – kaart	37
Euroopa Liidu liikmesriigid	38
Euroopat avastama! Viktoriin	39
Otsuste tegemine Euroopa Liidus	40
Homme ... ja kaugemas tulevikus	42
Kasulikud lingid õpilasele ja õpetajale	44

Avastamist ootav maailmajagu

Euroopa on üks kuuest maailmajaost. Ülejäänud on: Aafrika, Ameerika, Antarktika, Aasia ning Austraalia ja Okeania.

Euroopa ulatub Arktikast põhjas kuni Vahemereni lõunas, Atlandi ookeanist läänes kuni Uurali mäestikuni (Venemaa) idas. Siin on palju jõgesid, järvi ja mägesid. 4. leheküljel oleval kaardil on nimetatud mõned suuremad.

Euroopa kõrgeim mägi on Elbrus, mis asub Kaukasuse mäestikus Venemaa ja Gruusia piiril. Selle kõrgeim tipp on 5642 meetrit üle merepinna.

Lääne-Euroopa kõrgeim mägi on Mont Blanc, mis asub Alpides Prantsusmaa ja Itaalia piiril. Selle tipp ulatub 4808 meetrit üle merepinna.

Alpides asub ka Genfi järv, mis on Lääne-Euroopa suurim mageveejärv. Järv asub Prantsusmaa ja Šveitsi piiril, selle suurim sügavus on 310 meetrit ning järves sisalduva vee hulk on ligikaudu 89 triljonit liitrit.

Kesk-Euroopa suurim järv on Ungaris asuv Balaton. Selle pikkus on 77 kilomeetrit (km) ja pindala ligikaudu 600 ruutkilomeetrit (km²). Põhja-Euroopa järved on veelgi suuremad, näiteks Saimaa järv (umbes 4400 km²) Soomes ja Vänern (üle 5500 km²) Rootsis. Kogu Euroopa suurim järv on Laadoga. See asub Loode-Venemaal ja on maailma suurimate järvede seas 14. kohal. Laadoga järve pindala on 17 700 km².

© Michael/Pixelio

Euroopa kõrgeim mägi Elbrus.

© Pixelio

Genfi järv Alpides.

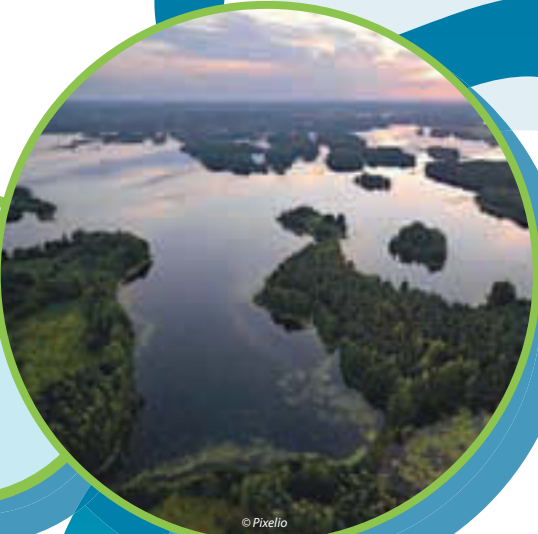
© Kratos May/Flickr

Saimaa järv Soomes.

Euroopa

Doonau delta
Rumeenias.

© Pixelio

Doonau on Euroopa pikemaid jõgesid. See algab Saksamaa Schwarzwaldi piirkonnast ning voolab läbi Austria, Slovakkia, Ungari, Horvaatia, Serbia, Bulgaaria, Moldova ja Ukraina Rumeeniasse, kus moodustab Musta mere rannikul delta. Jõe kogupikkus on umbes 2850 km.

Loire'i org on
kuulus kaunite
losside poolest.

© Flickr

Teised suuremad jõed on Rein (umbes 1320 km), Elbe (umbes 1170 km) ja Loire (üle 1000 km). Kas oskad need kaardilt leida?

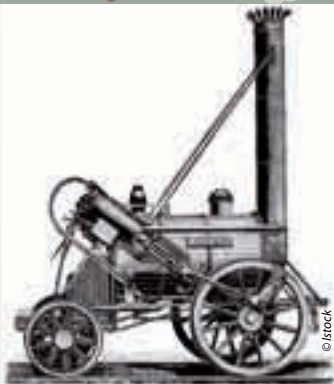
Pargas Reini jõel.

© Fridmar Damn/Corbis

Suured jõed on kasulikud kaupade transportimiseks. Eri liiki kaubad laaditakse pargastele ning transporditakse jõge mööda alla- ja ülesvoolu Euroopa meresadamatesse ja sisemaalinnadesse.

Ühest paigast teise

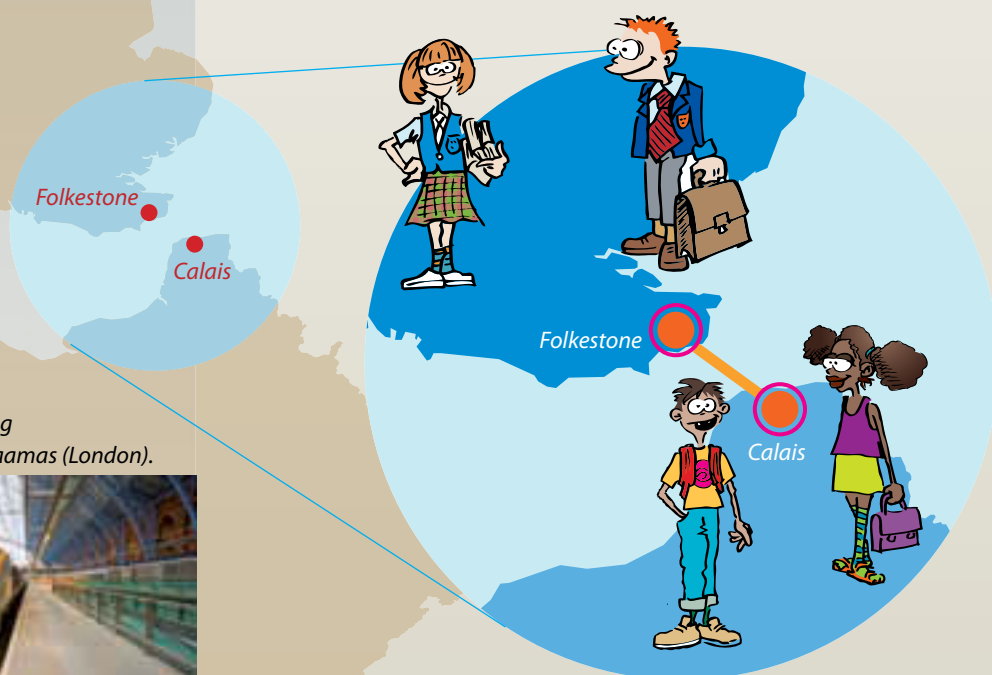
Stephensoni auravedur „Rocket” (rakett).

Kas teadsid, et raudtee leiutati Euroopas? George Stephenson esitles esimest reisirongi 1825. aastal Inglismaal. Selle veduri nimi oli „Rocket” (rakett) ning see sõitis kiirusega 40 kilomeetrit tunnis, mis oli sellel ajal tõeliselt suur kiirus.

Euroopa nüüdisaegsed ülikiired elektrirongid on nendest esimestest aurueduritest väga erinevad. Need on väga mugavad ja nende kiirus spetsiaalselt ehitatud raudteedel on kuni 330 km/h. Raudteid ehitatakse pidevalt juurde, et inimesed saaksid reisida kiiresti ühest Euroopa suurlinnast teise.

Mõnikord peavad maanteed ja raudteed läbima mägesid, ületama laiu jõgesid või isegi meresid. Seetõttu on insenerid ehitanud mõned eriti pikad sillad ja tunnelid. Euroopa kõige pikem maanteetunnel on Lærdali tunnel Norras, Bergen ja Oslo vahel. Selle pikkus on üle 24 kilomeetri ja see avati 2000. aastal.

Euroopa pikim raudteetunnel on Kanalitunnel. Seda mööda liiguvad Eurostari kiirrongid mere all Calais' (Prantsusmaa) ja Folkestone'i (Inglismaa) vahel. Tunneli pikkus on üle 50 kilomeetri.

Eurostari rong
St Pancrasi jaamas (London).

© Colin Garratt/Corbis

Maailma kõrgeim sild (245 meetrit kõrge) on Prantsusmaal asuv Millau viadukt, mis avati 2004. aastal.

Kaks Euroopa pikimat silda on Øresundi maantee- ja raudteesild (16 km) Taani ja Rootsi vahel ning Vasco da Gama maantee-sild (üle 17 km) üle Tejo jõe Portugalis. Sild on saanud oma nime kuulsast maadeavastajast Vasco da Gama järgi, kellest võid lugeda peatükis „Läbi ajaloo“.

Maailma kõrgeim sild
Millau viadukt (Prantsusmaa).

Kõige kiirem
reisilennuk Concorde.

Maailma suurim
reisilennuk
Airbus A380.

Euroopas reisivad ka lennukiga, sest õhureisid on aegasäästvad. Mõned maailma parimad lennukid, näiteks Airbus, on ehitatud Euroopas. Airbusi osi toodetakse eri Euroopa riikides, seepärast panevad insenerid nendest lennuki kokku.

Maailma kiireim reisilennuk, Concorde, valmis Prantsusmaa ja Inglismaa inseneride koostöös. Concorde võis lennata kiirusega 2160 km/h – kaks korda helist kiiremini – ning ületas Atlandi ookeani vähem kui kolme tunniga! (Enamik lennukid läbib selle vahemaa kaheksa tunniga.) Concorde tegi oma viimase lennu 2003. aastal.

Igasugustest lennukitest veelgi kiiremad on kosmoseraketid, näiteks Ariane, mis on Euroopa mitme riigi ühisprojekt. Rakett Ariane ei ole ette nähtud reisimiseks, sellega lennutatakse orbiidile satelliite, mis on vajalikud telesaadete edastamiseks ning mobiilside tagamiseks, teaduslike uurimistööde jms jaoks. Tänapäeval lennutatakse enamik maailma satelliite kosmosesse nende Euroopa raketidega.

Concorde'i, Airbusi ja Ariane edu näitab, kuhu võib jõuda, kui Euroopa riigid töötavad üheskoos.

Euroopa keeled

Euroopa rahvad räägivad erinevaid keeli. Enamik nendest keeltest kuulub kolme suurde rühma ehk keelkonda: germaani, slaavi ja romaani.

Iga keelkonna keeled on omavahel sarnased, sest nad pärinevad samast „algkeelest“. Näiteks on romaani keeled saanud alguse ladina keelest – keelest, mida rääkisid roomlased.

Järgnevalt leiad, kuidas mõnes Euroopa keeles öelda „Tere hommikust!“ või lihtsalt „Tere!“.

Germaani

taani keel	God morgen
hollandi keel	Goedemorgen
inglise keel	Good morning
saksa keel	Guten Morgen
rootsi keel	God morgon

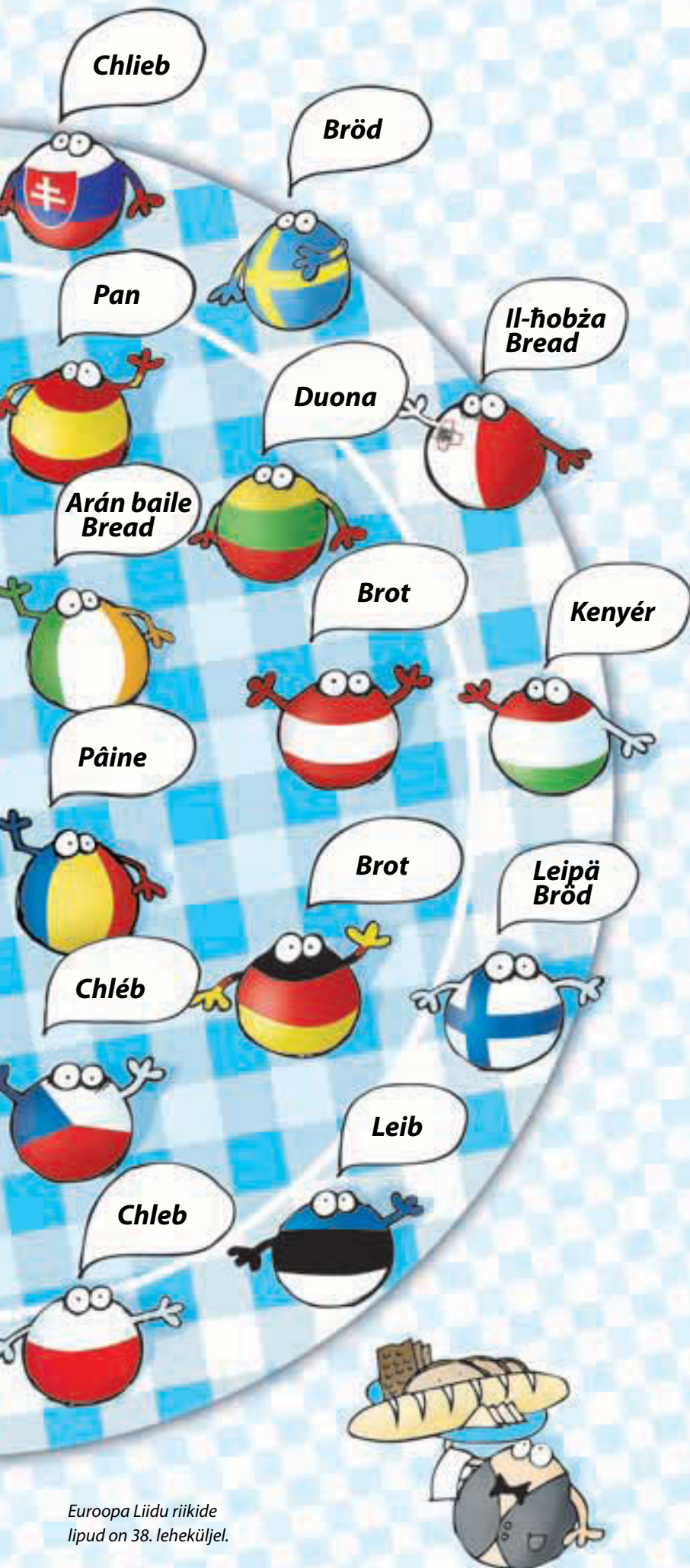
Romaani

prantsuse keel	Bonjour
itaalia keel	Buongiorno
portugali keel	Bom dia
rumeenia keel	Bună dimineața
hispaania keel	Buenos días

Slaavi

bulgaaria keel	Dobro útro
tšehhi keel	Dobré ráno
poola keel	Dzień dobry
slovaki keel	Dobré ráno
sloveeni keel	Dobro jutro

Chlieb

Bröd

Pan

Il-ħobża
Bread

Duona

Arán baile
Bread

Brot

Kenyér

Pâine

Brot

Leipä
Bröd

Chléb

Leib

Chleb

Euroopa Liidu riikide
lipud on 38. leheküljel.

Keelkondade sees on sarnasust lihtne märgata. Kuid samas on ka teisi Euroopa keeli, mis ei ole üksteisega nii lähedalt seotud või ei ole üldse üksteisega seotud.

Järgnevalt leiad, kuidas öelda „Tere hommikust!” või lihtsalt „Tere!” mitmes sellises keeles.

baski keel	Egun on
bretooni keel	Demat
katalaani keel	Bon dia
eesti keel	Tere hommikust
soome keel	Hyvää huomenta
gaeli (šoti) keel	Madainn mhatht
kreeka keel	Kalimera
ungari keel	Jó reggelt
iiri keel	Dia dhuit
läti keel	Labrīt
leedu keel	Labas rytas
malta keel	L-Għodwa t-Tajba
kõmri keel	Bore da

Mitmel pool Euroopas elavate romide keeles kõlab „Tere hommikust!” „Lasho dyes”.

Keelte õppimine on lõbus ja meie maailmajaos ka oluline. Paljud meist veedavad puhkuse mõnes teises Euroopa riigis ja tutvuvad sealsete inimestega. See on hea võimalus kasutada neid lauseid, mida me erinevates keeltes oskame.

Polaarrebane ja lumekakk on hästi maskeerunud.

Kliima ja loodus

Suuremas osas Euroopas on kliima mõõdukas – ei liiga palav ega liiga külm. Kõige külmem on kaugel põhjas ja kõrgel mägedes. Kõige soojem on Lõuna- ja Kagu-Euroopas.

Kõige soojem ja kuivem on ilm suvel (umbes juunist kuni septembrini), kõige külmem aga talvel (umbes detsembrist kuni märtsini).

2003. ja 2006. aastal olid Euroopas rekordiliselt kuumad suved. Kas see tähendab, et kliima muutub? Kliimamuutus on ülemaailmne probleem, seda saavad lahendada vaid kõik riigid üheskoos.

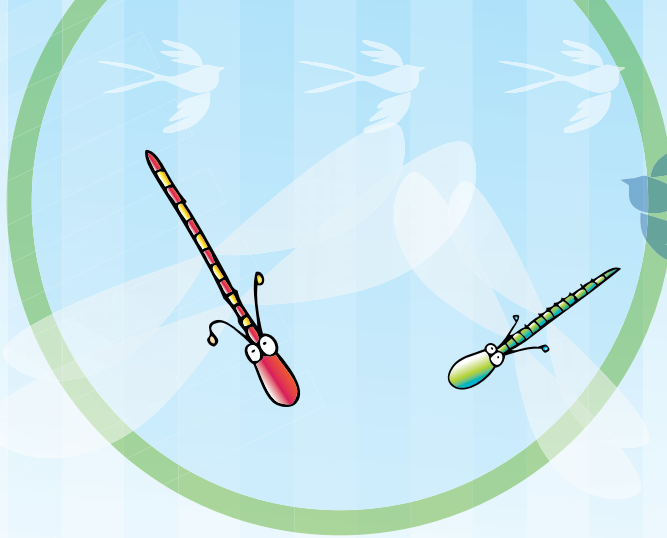
© Klaus Hackenberg/Corbis

Toimetulek talvega

Külmade piirkondade metsloomadel on tavaliselt tihe karvkate ja lindudel tihe sulestik, mis hoiab neid soojas ning mis võib olla valge, võimaldades loomadel lumel maskeeruda. Mõned loomad hoiavad talvel energiat kokku ja magavad. Seda nimetatakse talveuneks.

Euroopa pruunkaru elab mägedes, talve veedab ta talveuneks.

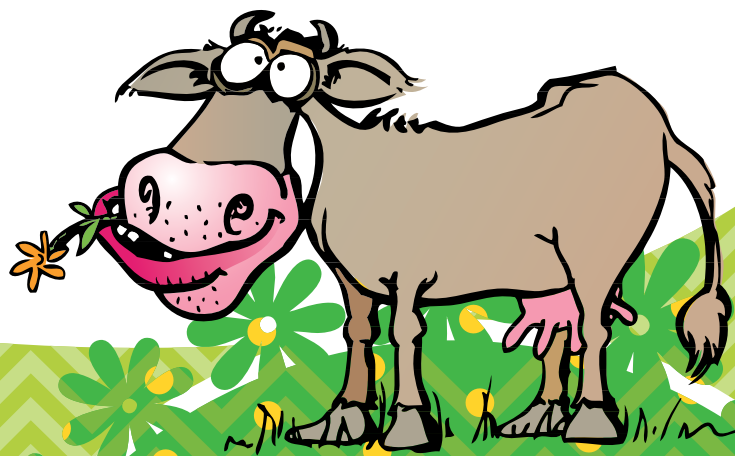
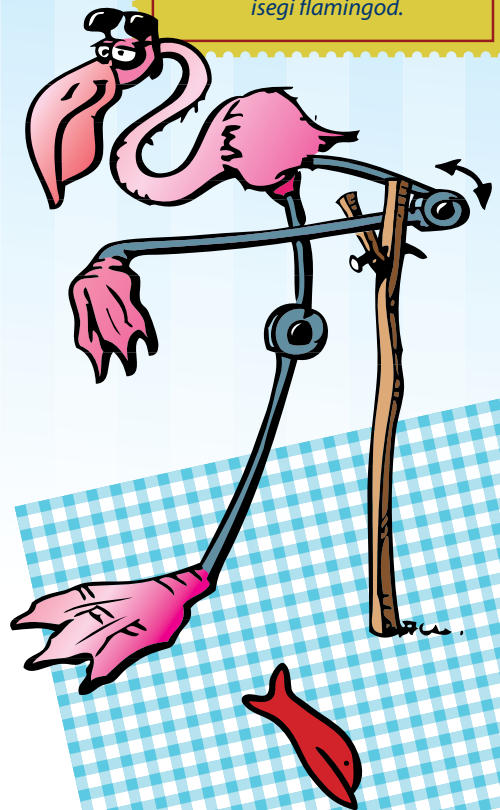
Paljud linnuliigid toituvad putukatest, väikestest veeloomadest või muust toidust, mida on külmal talvekuudel raske leida. Seepärast lendavad nad sügisel lõunasse ega tule tagasi enne kevadet. Mõned linnud rändavad tuhandeid kilomeetreid üle Vahemere ja Sahara kõrbe ning veedavad talve Aafrikas. Selline hooajaline lendamine ühest paigast teise on ränne.

Rõõm kevadest ja suvest

Kevadel (märtsist kuni maini) muutuvad ilmad Euroopas soojemaks. Lumi ja jää sulavad. Ojad ja tiigid kihisevad kalaimudest ja putukavastsetest. Rändlinnud saavad tagasi, et ehitada pesa ja kasvatada poegi. Lilled puhkevad õide ja mesilased kannavad õietolmu ühelt taimelt teisele.

Puudel puhkevad pungad ja noored lehed püüavad päikesevalgust, et kasutada seda energiat puu kasvamiseks. Mägistes piirkondades viivad talupidajad oma lehmad mägikarjamaadele, mis on nüüd kaetud värskes rohuga.

Kevadel saavad Euroopasse isegi flamingod.

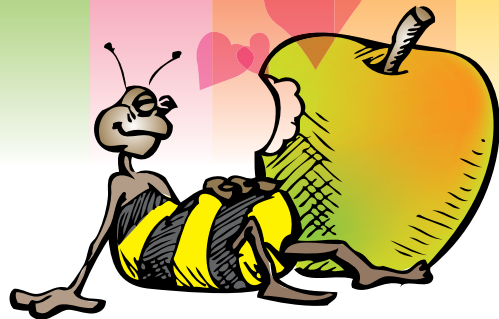

Mägikarjamaadel on suvel tore.

© Alenimaga

Kõigusoojased loomad, näiteks roomajad, vajavad samuti energia saamiseks päikest. Suvel võib eriti Lõuna-Euroopas sageli näha sisalikke, kes soojendavad end päikesepaistel, ning kuulda rohutirtsude ja tsikaadide siristamist.

Herilased armastavad samuti puuvilju!

Sügis on muutuste aeg

Hilissuvel ja sügisel muutuvad päevad lühemaks ning ööd külmemaks. Sel aastaajal valmivad maitavad viljad ja talupidajatel on kiire nende koristamisega. Sügisel valmivad ka pähklid ning oravad korjavad ja varuvad neid talveks hulgaliselt.

Oravad varuvad talveks pähkleid.

Paljud puud langetavad sügisel lehti, sest vähese päikesepaistega ei ole lehtedest enam kasu. Lehtede roheline värv muutub tasapisi eri varjundiga kollaseks, punaseks, kuldseks ja pruuniks. Seejärel langevad lehed maha ja katavad maa kirju vaibaga. Langenud lehed kõdunevad, rikastades pinnast uute taimede jaoks vajalike toitainetega.

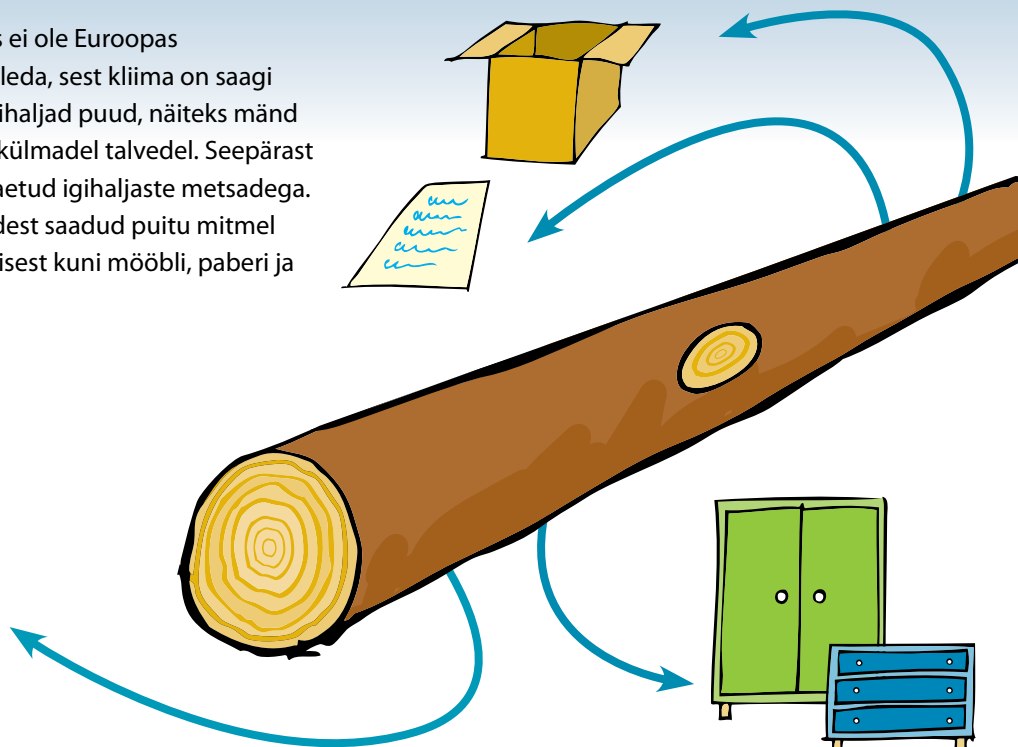
Looduse ringkäik ning aastaegade vaheldumine muudab Euroopa maakohad kauniks ja vaheldusrikkaks.

Sügis katab puud kirju rüüga.

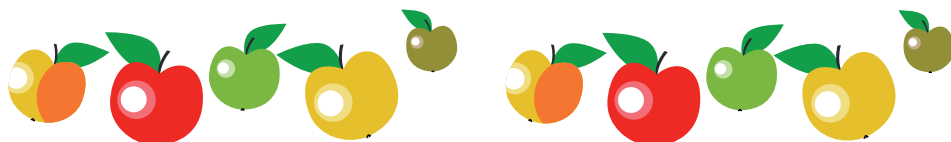
Põllumajandus

Kõrgel mägedes ja kaugel põhjas ei ole Euroopas võimalik põllumajandusega tegeleda, sest kliima on saagi kasvatamiseks liiga külm. Kuid igihaljad puud, näiteks mänd ja kuusk, suudavad ellu jääda ka külmadel talvedel. Seepärast on Euroopa külmemad paigad kaetud igihaljaste metsadega. Inimesed kasutavad neist metsadest saadud puitu mitmel otstarbel – alates majade ehitamisest kuni mööbli, paberi ja papist pakendite valmistamiseni.

Lõuna pool on maa enamasti põllumajanduseks sobilik. Siin kasvatatakse mitmesuguseid põllukultuure: nisu, maisi, suhkrupeeti, kartulit ning mitut sorti puu- ja köögivilju.

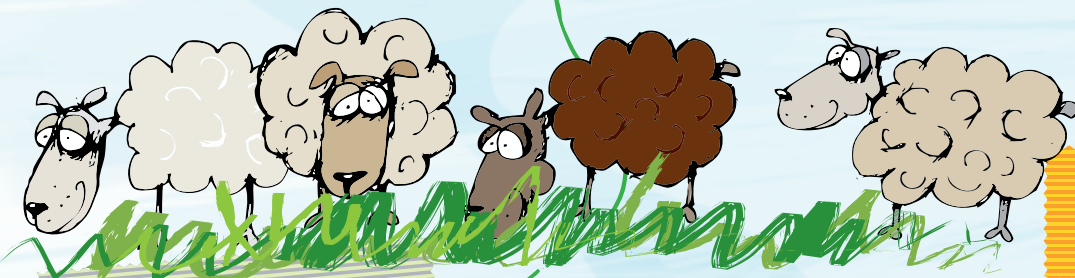
Seal, kus on palju päikest ja harva külm (näiteks Vahemere ääres), kasvatatakse apelsine, sidruneid, viinamarju ja oliive. Oliivides sisalduv õli pressitakse viljadest välja ning seda kasutatakse toidu valmistamisel. Viinamarjadest pressitakse mahla, millest saab teha veini. Euroopa on kuulus oma väga heade veinide poolest, mida müüakse kogu maailmas.

Vahemere ääres kasvatatakse ka teisi puu- ja köögivilju. Näiteks tomatid kasvavad lõunamaises päikeses hästi. Samas vajavad köögiviljad palju niiskust ning kuuma ja kuiva kliimaga piirkondades peavad talupidajad põlde niisutama. Kastmiseks kasutatakse jõgede ja järvede või põhjavett.

Viinamarjadest
valmib punane vein.

Põuastes piirkondades
tuleb põlde niisutada.

Lambad karjamaal.

Kanadelt saame mune, mis sisaldavad tervisele kasulikke valke.

Seal, kus on piisavalt vihma, kasvab rohi hästi, isegi kui pinnasekiht on õhuke või väheviljakas. Paljud Euroopa talunikud peavad rohusööjaid loomi, näiteks lehma, lambaid ja kitsi. Loomadelt saadakse piima, liha ning muud kasulikku, näiteks villa ja nahka.

Paljud talunikud kasvatavad ka sigu ja kanu. Sigu ja kanu saab pidada peaaegu igal pool, sest neid hoitakse laudas ja neile antakse spetsiaalset sööta. Kanadelt saab lisaks lihale ka mune. Mõnes farmis toodetakse iga päev tuhandeid mune.

Euroopas on igas suuruses talumajapidamisi – väga suurtest kuni väga väikesteni. Mõnel pool on põllud suured, seal on lihtne suurte masinatega saaki koristada. Mujal, näiteks mägistes piirkondades, võivad põllud olla väikesed. Aiad ja hekid põldude vahel kaitsevad pinnast, et tuul ja vihm seda ära ei kannaks, ning võivad pakkuda varju ka metsloomadele.

Paljudele inimestele meeldib veeta nädalavahetusi ja puhkust Euroopa maakohtades, nautida loodust, rahu ja vaikust ning värsket õhku. Me peame tegema kõik meist oleneva, et hoolitseda looduse eest ja hoida maakohtad kaunina.

Kaunist maastikku saavad nautida kõik.

Sigu saab pidada laudas.

Euroopa põldude „lapitekk“.

Meri

Lunn pesitseb kaljudel ja püüab kala sukeldudes.

Euroopas on tuhandeid kilomeetreid rannikut, mida loodus on mitmel moel vorminud. Siin on kõrgeid kiviseid kaljusid ja randu, mis on kaetud liiva või värvilise kivilibuga, mida meri on sajandite jooksul kaljude küljest lahti kangutanud.

Norras on liustikud uuristanud rannikusse kõrgete seintega orud, mida kutsutakse fjordideks. Mõnes riigis on meri ja tuul kuhjanud liiva luideteks.

Euroopa kõrgeim luide on Pyla düün (117 meetrit kõrge) Prantsusmaal Arcachoni linna lähistel.

Euroopa rannavetes elab mitut liiki kalu ja loomi. Nendest toituvad merelinnud ja meres elavad imetajad, näiteks hülged. Mõõna ajal tulevad jõesuudmetesse toitu otsima mudas elavatest molluskitest toituvate rannikulindude parved.

Vahemeres elab Euroopa haruldasim loom munkhüljes.

Need kriidikaljud on lihvinud meri.

Selle fjordi on uuristanud liustik.

Pyla düün on Euroopa kõrgeim.

Rannikulindude parved otsivad jõesuudmes toitu.

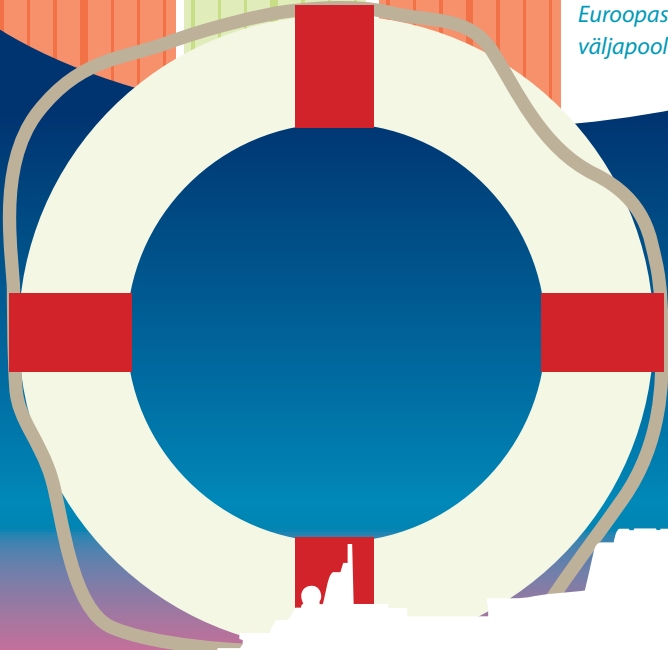
Inimesed ja meri

Meri on ka inimeste jaoks oluline. Roomlastele oli Vahemeri nii oluline, et nad kutsusid seda *Mare nostrum* – meie meri. Sajandeid on eurooplased purjetanud maailmameredel, avastanud teisi maailmajagusid, uurinud neid, vahetanud nendega kaupu, sinna elama asunud. Rohkem teavet suurte reiside ja avastuste kohta leiad peatükist „Läbi ajaloo“.

Kaubalaevad toovad kogu maailmast igasugust kaupa (mis on sageli pakitud konteineritesse) Euroopa sadamatesse, kus keeb vilgas elu. Kaubad laaditakse rongidele, veoautodele ja pargastele. Seejärel laaditakse laevadele siin toodetud kaubad, mis viiakse müügiks teistele mandritele.

Konteinerlaevaga
veetakse kaupa
Euroopasse ja sealt
väljapoole.

Mõned maailma ilusaimad laevad on ehitatud Euroopas, näiteks Queen Mary 2, mis on üks maailma suurimatest reisilaevadest. See laev tegi oma esimese reisi üle Atlandi ookeani 2004. aasta jaanuaris.

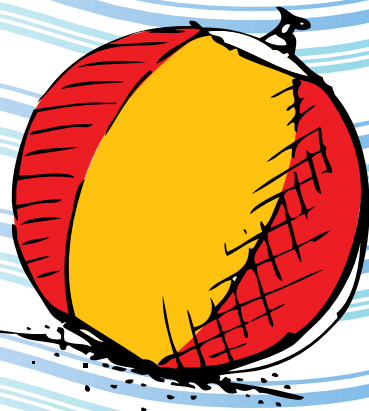

Maailma suurimaid reisilaevu Queen Mary 2.

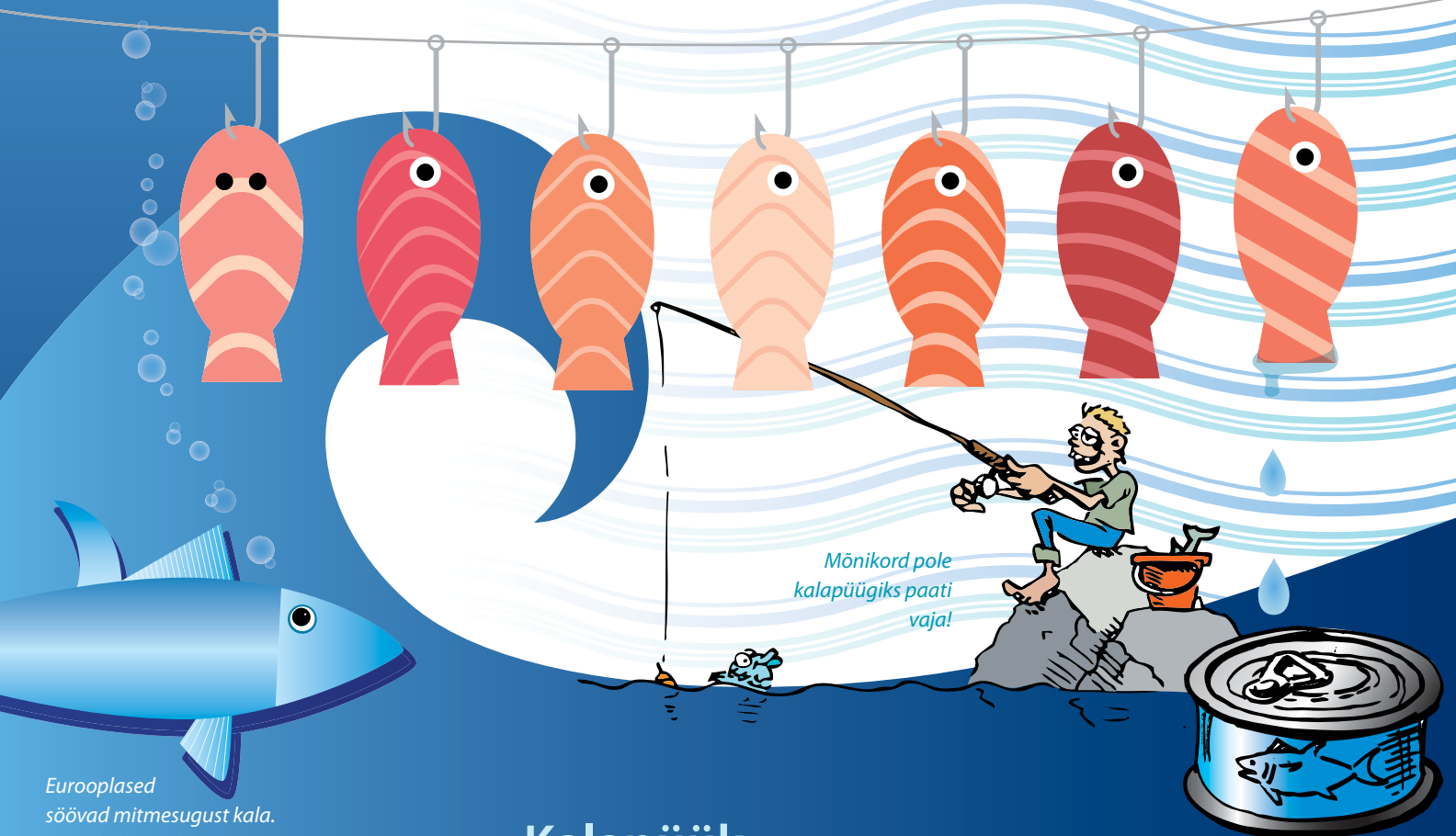

Akvalangiga sukeldumine Vahemeres.

Euroopa mereäärsed kuurordid on toredad kohad puhkuse veetmiseks. Seal saab nautida mitmesuguseid veesportlasi alates purjelaua- ja paadisõidust kuni veesuusatamiseni ja akvalangiga sukeldumiseni.

Võib ka lihtsalt puhata, võttes rannal päikest ja end meres jahutades.

Mõnikord pole kalapüügiks paati vaja!

Eurooplased söövad mitmesugust kala. Tuunikala on üks suuremaid!

Kalapüük

Kalapüük on Euroopa rahvastele alati tähtis olnud. Kalasadamate ümbrusesse on kerkinud linnad ning tuhanded inimesed elatuvad kalapüügist ja -müügist või valmistavad kaluritele ja nende peredele vajalikke kaupu.

Nüüdisaegsed kalalaevad, näiteks kala töötlevad traalerid, võivad püüda kala väga suurtes kogustes. Selleks, et tagada meres piisav kalavaru, on Euroopa riigid kokku leppinud, kui palju kala tohib püüda ning milliseid võrke kasutada, et väikesed kalamaimud nendesse kinni ei jääks.

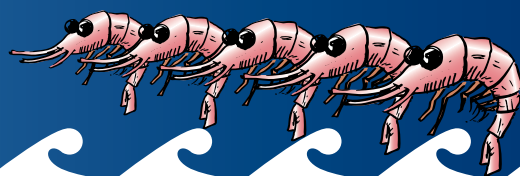
Teine võimalus kalavarude tagamiseks on kalu kasvatada. Euroopa põhjarannikul kasvatatakse lõhet meres suurtes sumpades. Samamoodi kasvatatakse molluskeid, näiteks rannakarpe, austreid ja veenuskarpe.

Traaler dokis Skyes (Šotimaa).

Löhekasvatus Šotimaal.

Euroopa ranniku kaitse

Euroopa rannik on tähtis nii loomadele kui ka inimestele, seepärast tuleb seda hoida. Rannikut peab kaitsma, et seda ei saastaks tehaste ja linnade jäätmed. Mõnikord juhtub naftatankeritega õnnetusi ning merre lekib suur kogus naftat. Naftareostus saastab randu ja hukutab tuhandeid veelinde.

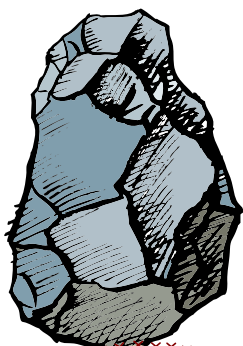
Euroopa riigid teevad koostööd, et hoida ära selliste õnnetuste kordumine ja tagada ranniku ilu ka edaspidiseks, et tulevased põlvkonnad saaksid sellest rõõmu tunda.

Läbi ajaloo

Tuhandete aastate jooksul on Euroopa tohutult muutunud.

See on põnev lugu! Samas on see ka väga pikk lugu, seepärast on allpool toodud vaid mõned olulisemad sündmused.

Kiviaegne ränikivist relv.

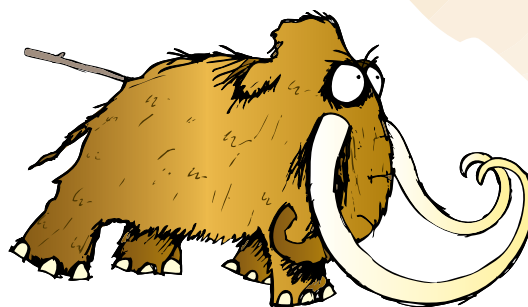
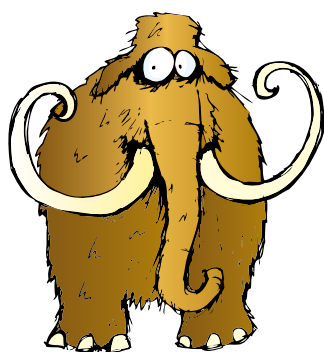
Kiviaeg

Esimesed eurooplased elatusid jahipidamisest ja korilusest. Mõnede koobaste seinu kaunistasid nad jahitseene kujutavate imepärase maalingutega. Hiljem õppisid inimesed põldu harima, hakkasid loomi pidama ja vilja kasvatama ning asusid elama küladesse.

Nad valmistasid oma relvad ja tööriistad kivist, näiteks lihvides ränikivikildude servad teravaks.

Lascaux' eelajaloolised koopamaalingud (Prantsusmaa).

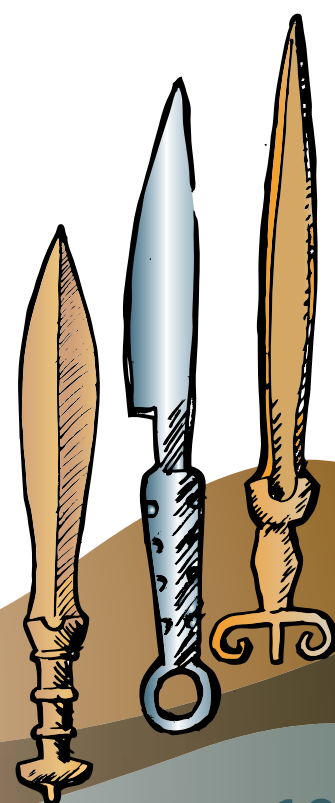
Pronksiaeg ja rauaaeg, mil võeti kasutusele metallid

Mitu tuhat aastat enne meie ajaarvamist (e.m.a ehk enne Kristuse sündi) avastasid inimesed, kuidas kivimitest väga suurel kuumusel metalle sulatada. Pronks – vase ja tina sulam – oli piisavalt kõva tööriistade ja relvade valmistamiseks. Kuld ja hõbe olid pehmed, kuid väga ilusad ning neid sai eheteks vormida.

Hiljem avastati veelgi tugevam metall – raud. Parim raasulam oli teras, mis oli tugev ja vastupidav, seetõttu sai terasest häid mõõku. Teras valmistamine oli aga keeruline, seepärast oli hea mõök väga haruldane ja väärtuslik.

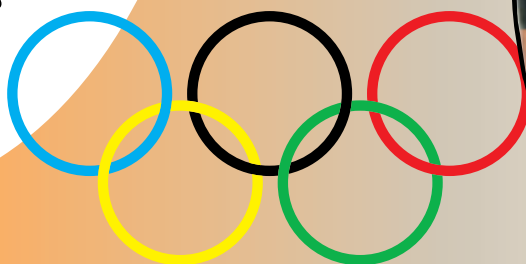
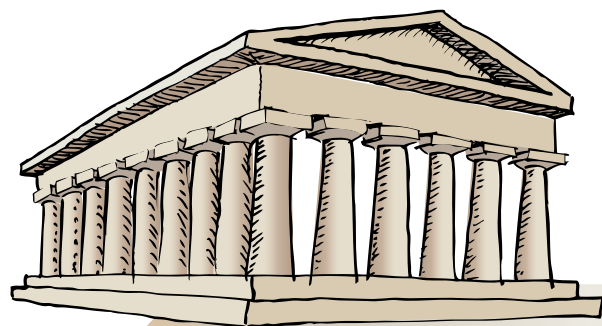
Pronkskirves.

Vana-Kreeka

umbes 2000–200 aastat e.m.a

Umbes 4000 aastat tagasi hakati Kreekas ehitama linnu. Alguses valitsesid nende üle kuningad. Hiljem, umbes 500 aastat e.m.a seati Ateenas sisse demokraatia, see tähendab rahva võim. (Kuninga asemel tegid otsuseid Ateenas linna mehed hääletamise teel.) Demokraatia on oluline Euroopa leiutis, mis on levinud üle maailma.

See punaste figuridega Kreeka vaas pärineb umbes aastast 530 e.m.a.

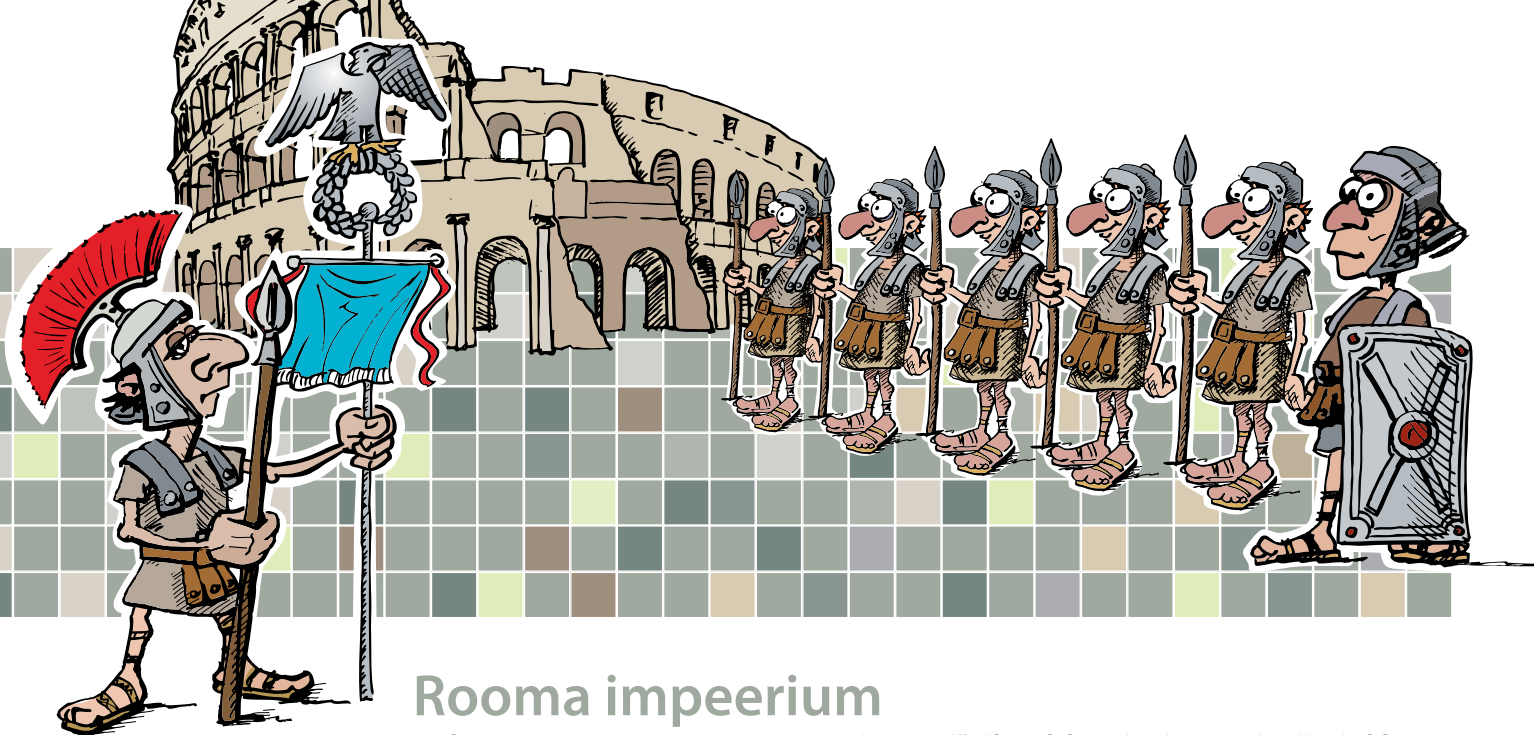
Vanad kreeklased jätsid meile palju muudki:

- > põnevad jutustused jumalatest ja kangelastest, sõdadest ja seiklustest;
- > suurepäraseid templid, marmorskulptuurid ja kaunid savinõud;
- > olümpiamängud;
- > hästi kavandatud teatrid ja suured kirjanikud, kelle näidendeid mängitakse veel tänapäevalgi;
- > õpetlased, näiteks Sokrates ja Platon, kes õpetasid inimestele loogilist mõtlemist;
- > matemaatikud, näiteks Eukleides ja Pythagoras, kes töötasid välja matemaatikareeglid;
- > teadlased, näiteks Aristoteles, kes uuris taimi ja loomi, ning Eratosthenes, kes tõestas, et Maa on kerakujuline, ning arvutas välja selle ümbermõõdu.

© Marie-Lan Nguyen / Wikimedia

Platon oli üks maailma suurimatest mõtlejatest.

Rooma impeerium

umbes 500 aastat e.m.a.–aasta 500 m.a.j – „m.a.j” tähendab meie ajaarvamise järgi ehk pärast Kristuse sündi

Rooma oli alguses lihtsalt üks külake Itaalias. Kuid roomlased olid väga hästi organiseerunud, nende sõjavägi oli tugev ning järk-järgult alistasid nad endale Vahemere-äärsed alad. Lõpuks ulatus Rooma impeerium Põhja-Inglismaalt kuni Sahara kõrbeni ja Atlandi ookeanist kuni Aasiani.

Roomlased pärandasid meile:

- > hästi ehitatud sirged teed, mis ühendasid impeeriumi kõiki alasid;
- > kaunid siseõuede ja mosaiikpõrandatega majad;
- > tugevad sillad ja akveduktid (vee juhtimiseks kaugele vahemaade taha);
- > ümarkaared, mis muutsid nende ehitised tugevaks ja vastupidavaks;
- > uued ehitusmaterjalid (tsement ja betoon);
- > uued relvad (näiteks katapult);
- > suured kirjanikud (näiteks Cicero ja Vergilius);
- > Rooma õigussüsteemi, mida Euroopa riigid kasutavad tänapäevalgi

Rooma-aegne akvedukt on vastu pidanud tänaseni – Pont du Gard Prantsusmaal.

Mosaiigi valmistamiseks kasutati väikeseid kivitükikesi, emaili, klaasi või keraamikat ja sellega kaunistati sageli hooneid.

Keskaeg

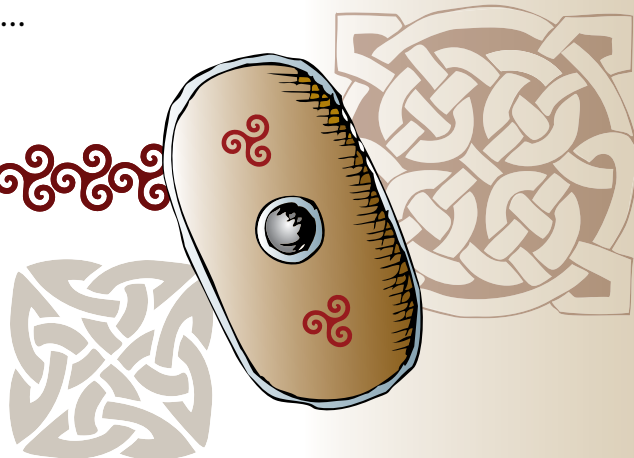
umbes aastad 500–1500

Kui Rooma impeerium lagunes, võtsid Euroopa eri piirkondades võimu üle erinevad hõimud. Näiteks ...

Keldid

Enne Rooma aega elasid keldid mitmel pool Euroopas. Tänapäeval elavad nende järeltulijad peamiselt Bretagne'is (Prantsusmaa), Cornwallis (Inglismaa), Galicias (Hispaania), Iirimaa, Šotimaa ja Walesis. Neis Euroopa piirkondades on keldi keeled ja kultuur vägagi elujõulised.

Germaani hõimud

Nad asusid elama ka mujale kui Saksamaale:

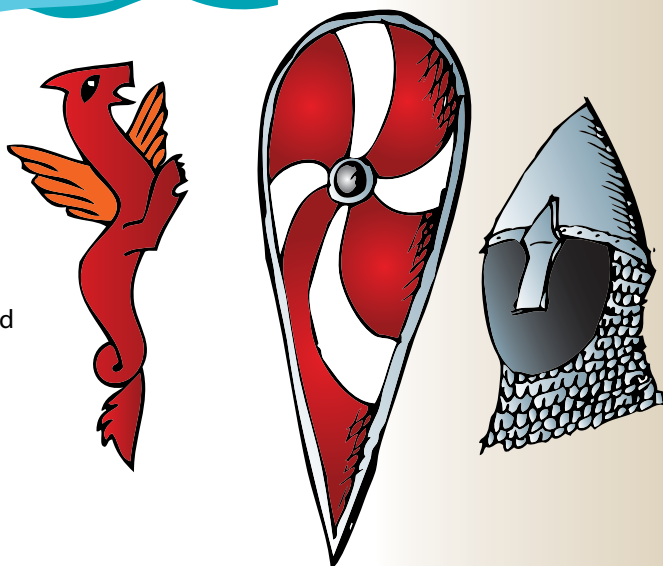
- > **anglid ja saksid** rändasid Inglismaale ja valitsesid seal kuni 1066. aastani;
- > **frangid** vallutasid aastatel 500–800 m.a.j suure osa Euroopast, kaasa arvatud Prantsusmaa. Nende kõige kuulsam kuningas oli Karl Suur;
- > **goodid** (läänegoodid ja idagoodid) rajasid kuningriigid Hispaanias ja Itaalias;
- > **viikingid** elasid Skandinaavias. Aastatel 800–900 m.a.j purjetasid nad teistesse maadesse, röövisid, kauplesid ja asustasid põlluharimiseks sobivaid paiku.

Viikingid olid tublid meremehed, kes jõudsid isegi Ameerika rannikule (kuid nad ei öelnud seda kellelegi!).

Normannid

ehk põhjala rahvas olid viikingid, kes asusid elama Prantsusmaale (tänapäeval Normandia) ja vallutasid 1066. aastal Inglismaa. Kuulsal Bayeux' gobeläänil on kujutatud stseen sellest vallutusest. Gobelääni hoitakse muuseumis Bayeux' linnas.

Cuarenta caras famosas: de la A a la Z

Muchos de los grandes artistas, compositores, actores, inventores, científicos y deportistas del mundo son de origen europeo. Ya hemos mencionado a algunos de ellos en capítulos anteriores. Es imposible incluirlos a todos en este cuaderno, por ello aquí solo citamos a cuarenta de distintos países europeos, en orden alfabético.

Hay al final un espacio en blanco para que elijas tú a quien te parezca que podría ser alguien famoso de tu propio país, tu equipo deportivo favorito o el grupo musical europeo que más te guste. Puedes buscar una foto de ellos y pegarla en el espacio en blanco, junto con algunos datos.

Abba

© IFRA

Grupo de música pop: Suecia

Sus canciones fueron grandes éxitos en todo el mundo en los años setenta y siguieron siéndolo; han inspirado la famosa película y musical Mamma Mia.

Agatha Christie

© NMPFT/SPL

Escritora: Reino Unido

Archiconocida por sus novelas policíacas, que le han valido el título de «reina del misterio» y la convirtieron en una de las escritoras más importantes e innovadoras del género.

Aki Kaurismäki

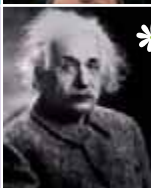

© Stéphane Reix/For Picture/Corbis

Director de cine: Finlandia

Su película más famosa, Un hombre sin pasado, fue nominada a un Óscar y obtuvo un premio en el festival de Cannes de 2002

Albert Einstein

© Philippe Halimou/Dejgu/AFP

Científico: Alemania

En 1905 descubrió la «relatividad», es decir, el modo en que la materia, la energía y el tiempo están relacionados entre sí

Anne Frank

© From the Jewish Chron

Escritora: Países Bajos

Es una de las víctimas judías más renombradas del holocausto. Su diario se ha convertido en uno de los libros más leídos del mundo.

Antonio Vivaldi

Wikimedia

Compositor: Italia

Escribió muchas obras, entre ellas Las Cuatro Estaciones (1725).

**Astrid
Lindgren**

© ANK

Escritora: Suecia

Escribió muchos libros infantiles famosos, como Pippi Calzaslargas, traducidos a muchas lenguas y de los que se han vendido más de 145 millones de ejemplares en todo el mundo.

**Carmen
Kass**

© Pierre Vuithy/Sigma/Corbis

Modelo: Estonia

Ha aparecido en portada de la revista Vogue y ha posado para campañas comerciales de Chanel y Gucci.

Christo

© Lynn Godsmith/Corbis

Artista: Bulgaria

Famoso por envolver con telas monumentos, árboles e incluso edificios, como hizo con el parlamento alemán en 1995.

**Dun Karm
Psaila**

Wikimedia

Poeta: Malta

Versificó la historia de Malta para confirmar su identidad cultural y nacional; sus versos se convirtieron más tarde en el texto del himno nacional.

**Franz
Liszt**

Wikimedia

Compositor: Hungría

Compuso algunas de las piezas de piano de más difícil ejecución, como los Estudios Trascendentales.

**Fryderyk
Chopin**

Wikimedia

Compositor y pianista: Polonia

Entre su prolífica producción para piano figuran sus famosos Nocturnos.

Gabrielle
«Coco»
Chanel

© Min Ray

Diseñadora de moda: Francia
Sus innovadores diseños de ropa femenina la hicieron famosa en el mundo de la moda del siglo XX.

George
Michael

© MAMPPP

Estrella del pop: Chipre
Saltó a la fama con canciones como Last Christmas; ha vendido más de 80 millones de discos.

Georges
Remi
(Hergé)

© Belgae/AP

Historietista: Bélgica
Alcanzó la fama con las aventuras de Tintín, que publicó desde 1929 hasta su muerte en 1983.

Hans
Christian
Andersen

© AKG

Escritor: Dinamarca
Escribió cuentos maravillosos como El patito feo y La sirenita, que han encantado a generaciones de niños de todo el mundo.

Helena
Rubinsten

© Interfoto

Mujer de negocios: Polonia
Fundadora de la empresa de cosméticos que lleva su nombre y la convirtió en una de las mujeres más ricas y más exitosas de su tiempo.

Homero

Wikimedia

Poeta: Grecia
Legendario poeta de la Grecia antigua, considerado el autor de poemas épicos como La Iliada y La Odisea.

**Ivana
Kobilca**

Wikimedia

Artista: Eslovenia

Es la pintora eslovena más importante; tiene naturalezas muertas, retratos y escenas campestres, tanto realistas como impresionistas.

**Jean
Monnet**

© EU

Político: Francia

Sentó las bases ideológicas de la Unión Europea y contribuyó a crear la Comunidad Europea del Carbón y del Acero.

**J. K.
Rowling**

© Stan Touhy/Sygnia/Corbis

Escritora: Reino Unido

Autora de la famosa serie Harry Potter, de la que se han vendido más de 400 millones de ejemplares en todo el mundo.

**Juana
de Arco**

Wikimedia

Figura histórica: Francia

Llevó al ejército francés a varias victorias importantes durante la Guerra de los Cien Años; fue capturada y quemada en la hoguera a los 19 años.

**Krišjānis
Barons**

© Jānis Reikts

Escritor: Letonia

Recopiló y publicó las dainas, canciones tradicionales bálticas. Su retrato es el único que figura en los billetes letones.

**Leonardo
da Vinci**

Wikimedia

Pintor, escultor, arquitecto, científico, inventor y filósofo: Italia

Pintó el famoso retrato de la Mona Lisa y diseñó el primer modelo de helicóptero ya en 1493.

**Lykke
Li**

© Rob Grabowski/Rena Ltd./Corbis

Cantante: Suecia

Sacó su primer álbum en 2008, con el que enseguida saltó la fama; colabora con figuras como Kings of Leon y Kanye West.

**Marie
Curie
(Maria
Sklodowska)**

© Bettmann/Corbis

Científica: Polonia

Con su marido Pierre descubrió el radio, un metal radiactivo. Obtuvieron el Premio Nobel de Física en 1903.

**Marlene
Dietrich**

© CinemaPhoto/Corbis

Actriz: Alemania

Participó en muchas películas, como la versión original de La vuelta al mundo en ochenta días (1956).

MC Solaar

© Visual Press Agency

Rapero: Francia

Uno de los raperos franceses más conocidos e influyentes a escala internacional.

**Mikalojus
Konstantinas
Čiurlionis**

© BIA/Novosti

Pintor y compositor: Lituania

Uno de los artistas lituanos más famosos; compuso 250 piezas y pintó 300 cuadros.

**Nadia
Comăneci**

© Wally McNamee/Corbis

Atleta: Rumanía

La primera mujer en recibir la máxima puntuación en gimnasia (10 sobre 10); ocurrió en los Juegos Olímpicos de 1976.

**Pablo
Picasso**

© Raphi Gamb/AFP

Artista: España
Famoso por sus pinturas en estilo «cubista».

**Penélope
Cruz**

© NG Collection

Actriz: España
Muy taquillera internacionalmente; ha trabajado con directores de renombre como Woody Allen y Pedro Almodóvar.

**Robert
Schuman**

© EU

Político: Luxemburgo
Aunque nació en Luxemburgo, se convirtió en primer ministro de Francia. Se le considera uno de los «padres de Europa». Su declaración del 9 de mayo de 1950 se celebra cada año en esa fecha como «Día de Europa».

**Štefan
Banič**

© SKC

Inventor: Eslovaquia
Inventó el paracaídas en 1913

**Steffi
Graf**

© Don Emmert/Bégu/AFP

Tenista: Alemania
Fue la número 1 del mundo y es la única que ha ganado al menos cuatro veces cada uno de los cuatro torneos del Grand Slam.

U2

© Massimo Sestini/Barbaglia

Grupo de rock: Irlanda
Sus canciones tienen gran éxito en todo el mundo desde 1980.

**Václav
Havel**

© Massimo Sestini/Agf

Dramaturgo y político: República Checa
Antiguo disidente del régimen comunista, nominado para el Premio Nobel de la Paz en 2003. Fue el último presidente de Checoslovaquia y el primero de la República Checa.

**Vasco
da Gama**

© Leemage

Explorador: Portugal
Uno de los de más éxito en la época de los grandes descubrimientos, capitaneó las primeras naves que navegaron directamente de Europa a la India.

**Vivienne
Westwood**

© Stephanie Cardinale/Sygnia/Corbis

Diseñadora de moda: Reino Unido
Popularizó en los años setenta las estéticas punk y new wave y se mantiene activa en el mundo de la moda.

**Wolfgang
Amadeus
Mozart**

Wikimedia

Músico: Austria
Compositor clásico, dejó escritas más de 600 obras. Compuso su primera ópera en 1770, a los 14 años.

**Yo
elijo a:**

Keskaja lossid pidid kaitsma vaenlase eest.

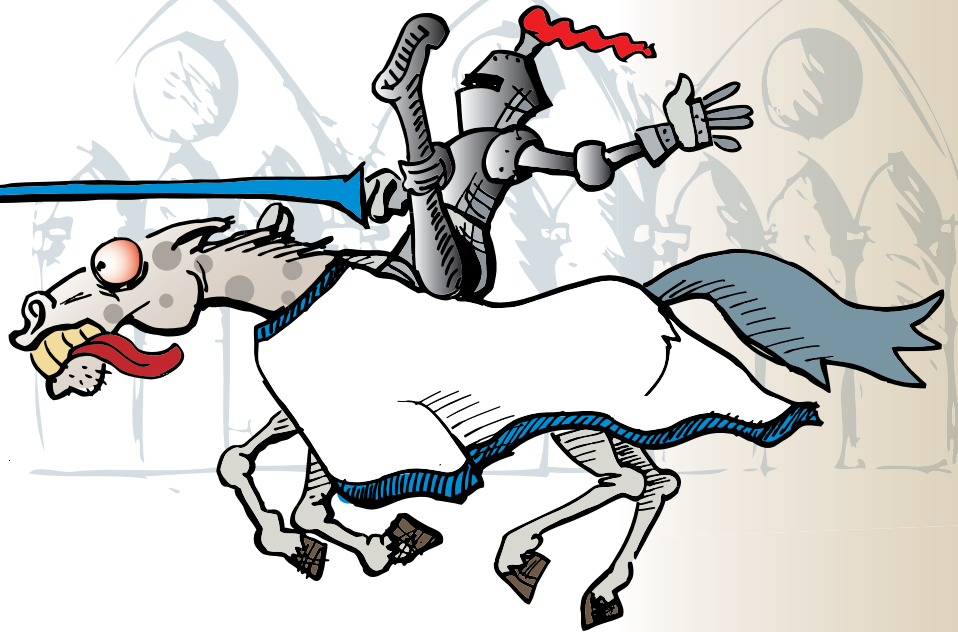
Slaavlased asusid Euroopas elama mitmesse piirkonda, nad on tänapäeval slaavi keeli kõnelevate rahvaste – bulgaarlaste, horvaatide, poolakate, serblaste, slovakkide, sloveenide, tšehhide, ukrainlaste, valgevenelaste ja venelaste – esiisad.

Madjarid asusid Pannooniasse elama 9. ja 10. sajandil ning löid seal 1000. aastal Ungari kuningriigi. Nende järeltulijad elavad tänapäeval Ungaris ja selle naabermaades.

Keskajal tülitseid Euroopa kuningad ja ülikud omavahel sageli ja peeti palju sõdu. (See oli aeg, mil raudrüütlid võitlesid hobustel.) Selleks, et end rünnakute eest kaitsta, elasid kuningad ja ülikud sageli tugevates, paksude kivimüüridega kindlustes. Mõned kindlused olid nii tugevad, et on säilinud tänapäevani.

Gooti arhitektuur oli keskaja oluline leiutis. See on Milano katedraali veesüliiti.

Keskajal sai Euroopa peamiseks religiooniks kristlus ning ehitati palju kirikuid. Mõned neist on tõeliselt muljetavaldavad, eriti suured katedraalid, millel on sageli kõrged tornid ja värvilised vitraažaknad.

Kloostrites elavad mungad tegelesid põlluharimisega ning aitasid kaasa põllumajanduse arengule Euroopas. Nad asutasid ka kooli ja kirjutasid raamatuid. Sageli olid kloostrites suured raamatukogud, kus hoiti vanadest aegadest pärit raamatuid.

Lõuna-Hispaanias, kus peamiseks religiooniks oli islam, ehisid valitsejad kauneid mošeesid ja minarette. Kõige kuulsamad on Córdoba mošee ja Giralda minarett Sevillass.

Vaade keskaegsele hiigelsuurele Córdoba mošeele (Hispaania).

Keskajal ei osanud enamik rahvast lugeda ega kirjutada ning teati vaid seda, mida kirikus oli õpetatud. Ainult kloostritel ja ülikoolidel olid koopiad Vana-Kreeka ja Vana-Rooma autorite raamatutest. Ent 14. ja 15. sajandil hakkasid üliõpilased antiikseid raamatuid taasavastama. Nad olid hämmastunud sealt leitud üllastest ideedest ja suurtest teadmistest ning see teave hakkas tasapisi levima.

Näiteks Firenze (Itaalia) jõukad ja haritud elanikud olid nendest ideedest ja teadmistest väga huvitatud. Nad olid piisavalt rikkad, et raamatuid osta, eriti pärast seda, kui Euroopas leiuatati trükipress (1445), ning vaimustusid Vana-Kreekast ja Vana-Roomast. Nad lasid ehitada oma majad Rooma paleede eeskujul ning palkasid kuulsaid kunstnikke ja skulptoreid, kes kaunistasid majad maalingutega, millel kujutati stseene Kreeka ja Rooma jutustustest, ning jumalate, kangelaste ja kuningate skulptuuridega.

Üks maailma kuulsamaid skulptuure Michelangelo „Taavet“.

Leonardo da Vinci visandas selle helikopteri 500 aastat tagasi!

Üks kaunimaid renessansiaegseid maale Botticelli „Veenus“.

See oli justkui ilu ja tarkuse kadunud maailma taassünd. Seepärast nimetatakse seda perioodi renessanssiks (mis tähendab taassündi).

Sellest ajast on pärit:

- > suured kunstnikud ja skulptorid Michelangelo ja Botticelli;
- > andekad arhitektid (näiteks Brunelleschi);
- > imetlusväärne leiutaja ja kunstnik Leonardo da Vinci;
- > suured mõtlejad (näiteks Thomas More, Erasmus ja Montaigne);
- > teadlased (näiteks Kopernik ja Galileo, kes avastas, et Maa ja teised planeedid tiirlevad ümber Päikesel);
- > kaunid ehitised (näiteks Loire'i oru lossid);
- > uus huvi selle vastu, mida inimene on võimeline saavutama.

Tööstusrevolutsioon

umbes aastad 1750–1880

Umbes 250 aastat tagasi algas Euroopas teistsugune „revolutsioon“, nimelt tööstusrevolutsioon. Selle ajendiks oli energiakriis. Tuhandeid aastaid olid inimesed kasutanud kütteks puid ja puusütt. Nüüd olid mitu Euroopa piirkonda metsadest lagedaks jäänud! Mida võiks veel kütusena kasutada?

Vastus oli: kivisütt. Seda leidis mitmel pool Euroopas ning kaevurid alustasid selle kaevandamist. Kivisüsi „toitis“ uusi leiutisi – aurumasinaid. Kivisütt põletades saadi koks, mis oli palju puhtam kütus ning sobis suurepäraselt raua ja terase valmistamiseks.

Umbes 150 aastat tagasi leiutas inglane Henry Bessemer konverteri, mis võimaldas toota terast suhteliselt odavalt. Peagi suurenes terase tootmine Euroopas oluliselt ning see muutis maailma! Odav teras võimaldas ehitada kõrghooneid, suuri sildu, ookeaniaurikuid, autosid, külmpappe ... aga ka võimsaid relvi ja pomme.

*Henry Bessemer
leiutas terasesulatamise
nüüdisaegse tehnoloogia.*

Suured avastused ja uued ideed

umbes aastad 1500–1900

© E. Benjamin Andrews

Christoph Kolumbuse laevade mudelid.

© Gregorio Lopes

Vasco da Gama oli esimene inimene, kes purjetas Euroopast Indiasse.

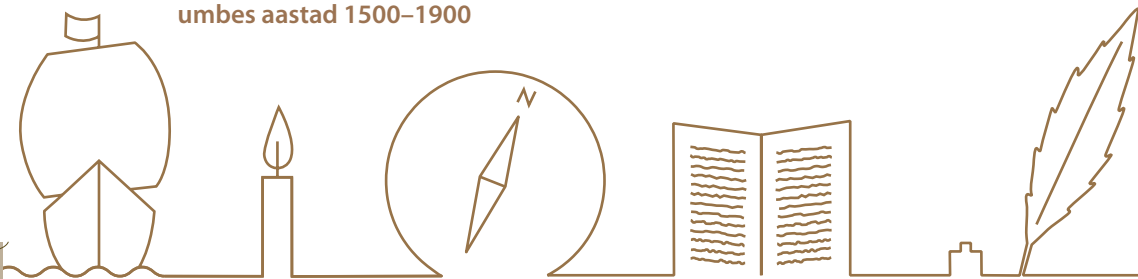
Wikimedia

Lennuvõimetu lind dodo elas kunagi ühel India ookeani saarel. Hävitati Euroopa asunike poolt.

© Catherine Lusurier

Voltaire oli üks valgustusajastu kuulsamaid kirjanikke.

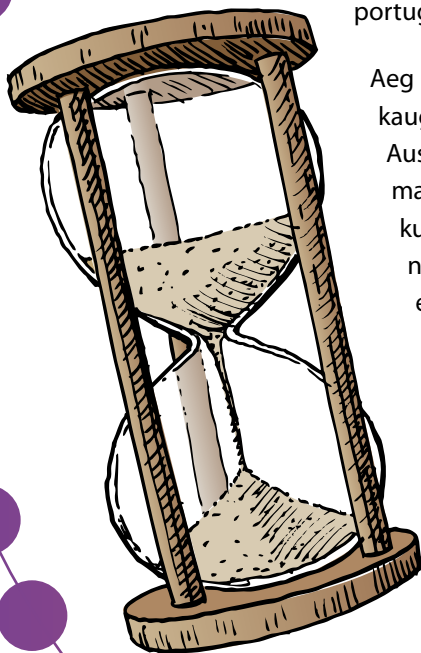
Renessansiajal muutus kaubavahetus kaugete maadega Euroopa kaupmeestele üha olulisemaks. Nad müüsid oma kaupu näiteks Indias ning töid sealt kaasa hinnalisi vürtse ja vääriskive. Kuid reisimine maad mööda oli raske ja võttis kaua aega, seepärast soovisid kaupmehed jõuda Indiasse meritsi. Paraku oli aga tee peal ees Aafrika – ja see manner on väga suur!

Et maakera on ümmargune (ja inimesed hakkasid seda üha rohkem uskuma), lootsid Euroopa meremehed jõuda Indiasse lääne poole purjetades. Niisiis purjetas Christoph Kolumbus oma meremeestega 1492. aastal Hispaaniast üle Atlandi ookeani. Kuid Indiasse jõudmise asemel avastasid nad Bahama saared (Kariibi meres, Ameerika ranniku lähistel).

Peagi järgnesid neile teised maadeavastajad. Vasco da Gama, Portugali mereväehvitser, oli esimene eurooplane, kes purjetas aastatel 1497–1498 ümber Aafrika ja jõudis Indiasse. Teine Portugali maadeavastaja, Hispaania kuninga teenistuses olnud Fernão de Magalhães, juhtis aastatel 1519–1522 esimest Euroopa ümbermaailmareisi!

Sellest ajast peale uurisid eurooplased Kariibi mere saari ja Ameerikat, mida nad nimetasid Uueks Maailmaks, ning asutasid seal kolooniaid. Teisisõnu vallutasid nad maid ja kuulutasid need Euroopas asuva emamaa omandiks. Nad võtsid kaasa oma usu, kombed ja keele, seepärast räägitakse tänapäeval Põhja-Ameerikas peamiselt inglise ja prantsuse keelt, Kesk- ja Lõuna-Ameerikas aga hispaania ja portugali keelt.

Aeg läks ja eurooplased purjetasid üha kaugemale: Hiinasse, Jaapanisse, Kagu-Aasiasse, Austraaliasse ja Okeaniasse. Kaugelt maadelt saabunud meremehed rääkisid kummalistest olenditest, keda nad olid näinud ja kes erinesid suuresti Euroopas elavatest loomadest. See pakkus elavat huvi teadlastele, kes asusid neid paiku uurima ning töid sealt kaasa loomi ja taimi Euroopa muuseumide jaoks. 19. sajandil suundusid Euroopa maadeavastajad sügavale Aafrika sisemaale ning 1910. aastaks oli kogu Aafrika manner eurooplaste poolt koloniseeritud.

Põikame tagasi Euroopasse, kus teadlased tegid üha rohkem avastusi universumi toimimise kohta. Geoloogid uurisid kivimeid ja fossiile ning tundsid üha rohkem huvi Maa tekkimise ja selle tegeliku vanuse vastu. Kaks suurt teadlast, prantslane Jean-Baptiste Lamarck ja inglase Charles Darwin, jõudsid lõpuks järeldusele, et loomad ja taimed on tekkinud evolutsiooni tulemusena, see tähendab, on arenenud miljonite aastate jooksul ühest liigist teiseks.

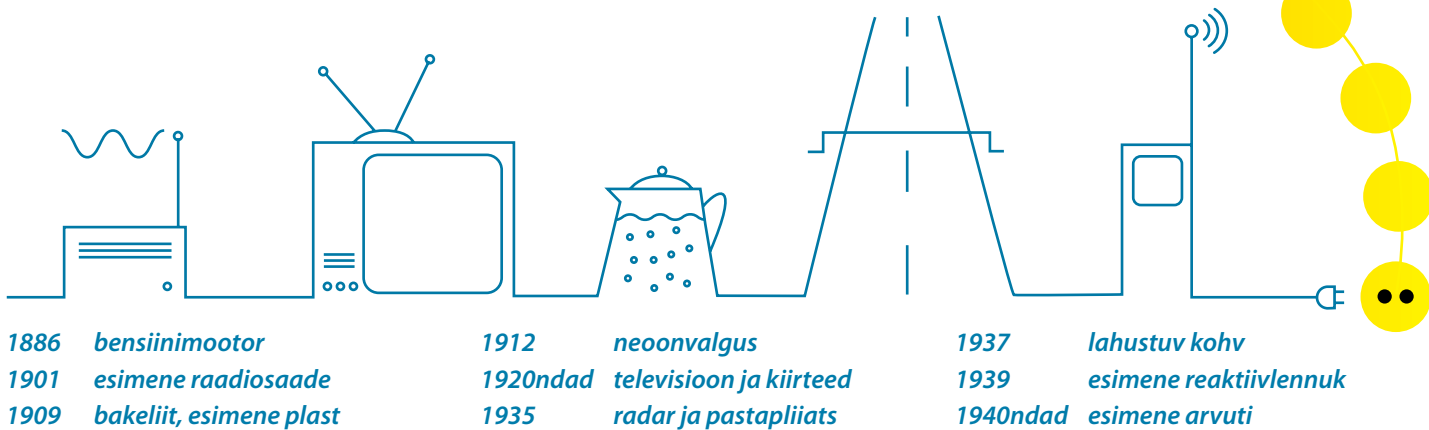
18. sajandil tõstasid inimesed teisigi olulisi küsimusi: kuidas peaks riike valitsema? Millised õigused ja vabadused peaksid inimestel olema? Kirjanik Jean-Jacques Rousseau ütles, et kõik peaksid olema võrdsed. Teine kirjanik, Voltaire, lisis, et maailm oleks parem, kui võhiklus ja ebausku asenduksid mõistuse ja teadmistega.

See uute ideede aeg, mida nimetatakse valgustusajastuks, põhjustas mitmes riigis suuri muutusi. Näiteks Prantsuse revolutsioon puhkes 1789. aastal seetõttu, et rahvas ei soovinud enam elada kuningate ja kuningannade võimu all. Üks revolutsiooni loosung oli „vabadus, võrdsus, vendlus“, millest sai hiljem Prantsusmaa tunnuslause.

Nüüdisaegne maailm

umbes aastast 1880 tänapäevani

19. ja 20. sajandil on mitu Euroopas loodud leiutist aidanud muuta maailma selliseks, nagu me seda tänapäeval tunneme. Näiteks:

Tänapäeval töötab Euroopas umbes neljandik inimesi tööstuses, tootes kaupu, mida moodsas maailmas vajatakse: toiduaineid ja jooke, mobiiltelefone ja arvuteid, riideid ja mööblit, pesumasinaid ja televiisoreid, autosid, busse ja veoautosid ning veel palju muud.

Kümnest eurooplasest seitse töötab teenindussfääris. Teisisõnu töötavad nad poodides ja postkontorites, pankades ja kindlustusfirmades, hotellides ja restoranides, haiglates, koolides ja mujal ning müüvad kaupu või osutavad teenuseid, mida inimesed vajavad.

© Julia Margaret Cameron

© Zubro/Wikimedia

Charles Darwin avaldas oma evolutsiooniteooria 1859. aastal

Esimese telefoni leiutas šoti päritolu Alexander Graham Bell. Tänapäeval toodetakse Euroopas moodsaimaid mobiiltelefone.

Ajaloo õppetunnid

Kahjuks ei koosne Euroopa ajalugu vaid suurtest saavutustest, mille üle uhkust tunda. Selles on ka vähem kuulsusrikkaid seiku. Sajandite jooksul on Euroopa rahvad korraldanud üksteise vastu kohutavaid sõdu. Sageli oli sõja põhjuseks soov omandada võimu ja rikkust või religioon.

Euroopast pärit asunikud tapsid teistel mandritel miljoneid kohalikke elanikke: võitlesid nendega, kohtlesid neid halvasti või nakatasid neid Euroopast pärit haigustesse. Eurooplased viisid ka miljoneid aafriklasti orjusse.

Nendest kohutavatest vigadest tuleb õppust võtta. Euroopas keelati orjakaubandus 19. sajandil. 20. sajandil said kolooniad iseseisvaks. Lõpuks saabus Euroopasse rahu.

Kuidas see täpselt juhtus, võid lugeda peatükist „Euroopa Liidu ajaloo lühikokkuvõte“.

Sõda ...

Kahjuks on Euroopa peres olnud palju tülisid. Sageli oli tüliküsimuseks, kes riiki valitseb või milline maatükk millisele riigile kuulub. Mõnikord soovisid valitsejad saavutada naabreid vallutades suuremat võimu või tõestada, et nende rahvas on tugevam ja parem kui naabrid.

Ühel või teisel põhjusel on tuhandete aastate jooksul olnud Euroopas kohutavaid sõdu. 20. sajandil said sellel mandril alguse kaks sõda, mis kandusid teistesse riikidesse ja millega olid seotud riigid kogu maailmas. Seepärast kutsutakse neid sõdu maailmasõdadeks. Nendes sõdades hukkus miljoneid inimesi ning Euroopa oli sõdade tõttu vaene ja varemetes.

Kas oleks võimalik midagi teha, et sõjad enam kunagi ei korduks? Kas eurooplased õpivad kunagi koos maha istuma ja asju arutama selle asemel, et sõdida?

Vastus on: jah!

See on järgmise peatüki lugu: Euroopa Liidu lugu.

... ja rahu

Euroopa rahvad elavad riikides, kus räägitakse eri keeli ning kus on erinevad tavad, kombed ja uskumused. Siiski me kuulume mitmel põhjusel ühte rahvasteperre.

Näiteks sellepärast, et:

- > me oleme elanud aastatuhandeid ühes maailmajaos;
- > keeled, mida me räägime, on sageli suguluses;
- > igas riigis on palju inimesi, kelle esivanemad on pärit mõnest teisest riigist;
- > meie tavad, kombed ja pidustused on sageli seotud sama algupärandiga;
- > me jagame ja naudime sama kaunist muusikat ja kunsti, samu näidendeid ja lugusid, mida Euroopa rahvad on meile sajandite jooksul pärandanud;
- > kõik Euroopa rahvad peavad tähtsaks õiglust, heanaaberlikkust, arvamuste vabadust, austust teiste vastu ja abivajajate aitamist;
- > seega me hindame nii seda, mis on meie oma riigis või piirkonnas teistest erinev ja meile omane, kui ka seda, mis on ühine meile, eurooplastele.

Euroopa Liidu ajaloo lühikokkuvõte

Teine maailmasõda lõppes 1945. aastal. See sõda sai alguse Euroopast ning põhjustas kohutavaid purustusi ja kaotusi. Mida saaksid Euroopa riikide juhid teha, et sellised kohutavad sõjad enam kunagi ei korduks? Nad vajasisid head plaani, mida varem ei olnud proovitud.

Robert Schuman.

Jean Monnet.

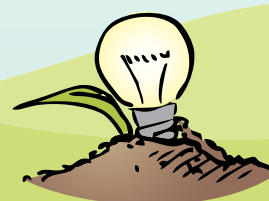
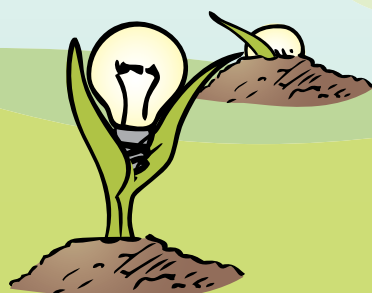
Uus idee

Prantslane Jean Monnet mõtles sageli selle küsimuse üle. Ta jõudis järeldusele, et sõdimiseks vajab riik kahte toorainet: rauda terase valmistamiseks (et ehitada tanke, relvi, pomme jne) ning sütt tehastele ja raudteele vajaliku energia tootmiseks. Euroopas toodeti palju rauda ja terast, seepärast saidki Euroopa riigid hõlpsasti relvi valmistada ning siis sõda alustada.

Jean Monnet käis välja väga julge idee: Prantsusmaa ja Saksamaa (ning võib-olla ka teiste Euroopa riikide) valitsused ei peaks enam juhtima enda riigi söe- ja terasetööstust omaette. Selle asemel peaksid nende tööstusharude korraldamisel osalema kõikide asjaomaste riikide esindajad, kes istuksid ühiselt laua taha ning arutaksid ja otsustaksid asju koos. Niimoodi ei saaks nad omavahel sõdida!

Jean Monnet arvas, et plaan võiks õnnestuda, kui Euroopa riikide valitsused vaid sooviksid proovida seda täita. Ta rääkis plaanist oma sõbrale Robert Schumanile, kes oli Prantsuse valitsuses minister. Robert Schumani arvates oli see suurepärane mõte ning ta rääkis sellest oma kuulsas kõnes 9. mail 1950.

See kõne veenis mitte ainult Prantsusmaa ja Saksamaa, vaid ka Belgia, Itaalia, Luksemburgi ja Madalmaade valitsusi. Nad kõik otsustasid ühendada oma söe- ja terasetööstused ning moodustada ühenduse, mis sai nimeks Euroopa Söe- ja Teraseühendus (ESTÜ). Ühendusel olid rahumeelsed eesmärgid ja see aitas Euroopat varemtest taas üles ehitada. ESTÜ asutati 1951. aastal.

Ühisturg

Kuue riigi koostöö sujus nii hästi, et peagi otsustati luua uus ühendus – Euroopa Majandusühendus (EMÜ). See asutati 1957. aastal.

Majandus tähendab kõike, mis on seotud raha, äri, töö ja kaubandusega.

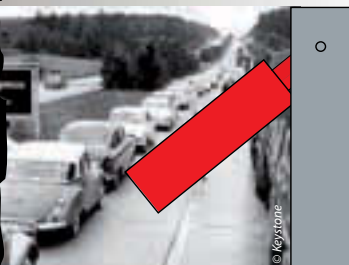
EMÜ riikide peamine eesmärk oli ühise turu loomine, et lihtsustada omavahelist kaubandust. Siia maani pidid ühest riigist teise kaupa vedavad veoautod, rongid ja pargased dokumentide kontrollimiseks ning tollimaksu maksmiseks alati piiril peatuma. See oli aeganõudev toiming ning välismaised kaubad olid seetõttu kallid.

Ühisturu eesmärk oli kaotada kõik need piirikontrollid, viivitused ja tollimaksud ning võimaldada riikidel üksteisega kaubelda, justkui oleks tegemist ühe suure riigiga.

Toiduained ja põllumajandus

Pärast Teist maailmasõda oli Euroopas väga raske toiduaineid toota või neid teistelt mandritelt importida. Veel 1950. aastate alguses oli Euroopas toiduainetest puudus. Seepärast lepidi EMÜs kokku talupidajate toetamises, et nad toodaksid rohkem ja et neile oleks töö eest tagatud elamisväärne sissetulek.

Selle kokkuleppe tulemusena sündis ühine põllumajanduspoliitika (ÜPP). See toimis hästi. Isegi nii hästi, et talupidajad hakkasid tootma liiga palju ja kokkulepet tuli muuta! Tänapäeval toetatakse ühise põllumajanduspoliitika raames talupidajaid, et nad ka looduse eest hoolt kannaksid.

Igavus piiril ... Sellised järjekorrad olid tavaline osa Euroopa argipäevast.

Machines like this are used to harvest wheat and other crops.

Euroopa Majandusühendusest Euroopa Liiduni

Ühisturg muutis Euroopa Majandusühendusse kuuluvate riikide elanike elu peagi lihtsamaks.

Neil oli rohkem raha, mida kulutada, lisaks oli kauplustes rohkem toiduaineid ja mitmesuguseid kaupu. Seda märkasid naaberriigid ning 1960ndatel avaldasid mõned neist soovi samuti „klubisse“ astuda.

Pärast aastaid kestnud arutelusid ühinesid EMÜga 1973. aastal Ühendkuningriik, Taani ja Iirimaa. Kreeka ühines 1981, järgnesid Portugal ja Hispaania 1986. aastal, ning Austria, Soome ja Rootsi 1995. aastal.

Seega kuulus „klubisse“ juba 15 liiget.

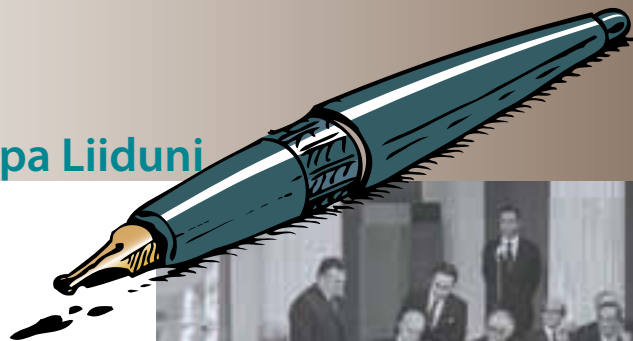
Kõik need aastad oli ühendus pidevas muutumises. 1992. aasta lõpus sai valmis niinimetatud ühtne turg (nagu seda hakati kutsuma), kuid ühendus korraldas lisaks veel palju muud. Näiteks tegid EMÜ riigid koostööd keskkonna kaitsmisel ning Euroopat läbivate paremate maanteed ja raudteede ehitamisel. Rikkamad riigid aitasid vaesemaid teede ehitamisel ja muude tähtsate projektide elluviimisel.

Reisimise lihtsustamiseks kaotas enamik EMÜ riikidest omavahelistel piiridel passikontrolli. Ühe liikmesriigi kodanik võis vabalt elada ja töötada kõikides teistes liikmesriikides. Valitsused arutasid ka muid uusi ideid, näiteks kuidas eri riikide politseinikud saaksid üksteist kurjategijate, narkokaubitsejate ja terroristide tabamisel aidata.

Lühidalt tegeleti ühenduses ühiselt nii paljude eri valdkondadega, et 1992. aastal otsustati nimetada Euroopa Majandusühendus ümber Euroopa Liiduks (EL).

Keskkonnakaitse tähendab ka õhu saastamise vähendamist, näiteks kasutades elektri tootmiseks tuulegeneraatoreid.

Politseinik ja koer kontrollivad, et pagasis ei veetaks narkootikume.

Ühinemine „klubiga“. Taani kirjutab alla ühinemislepingule.

Ühine pere

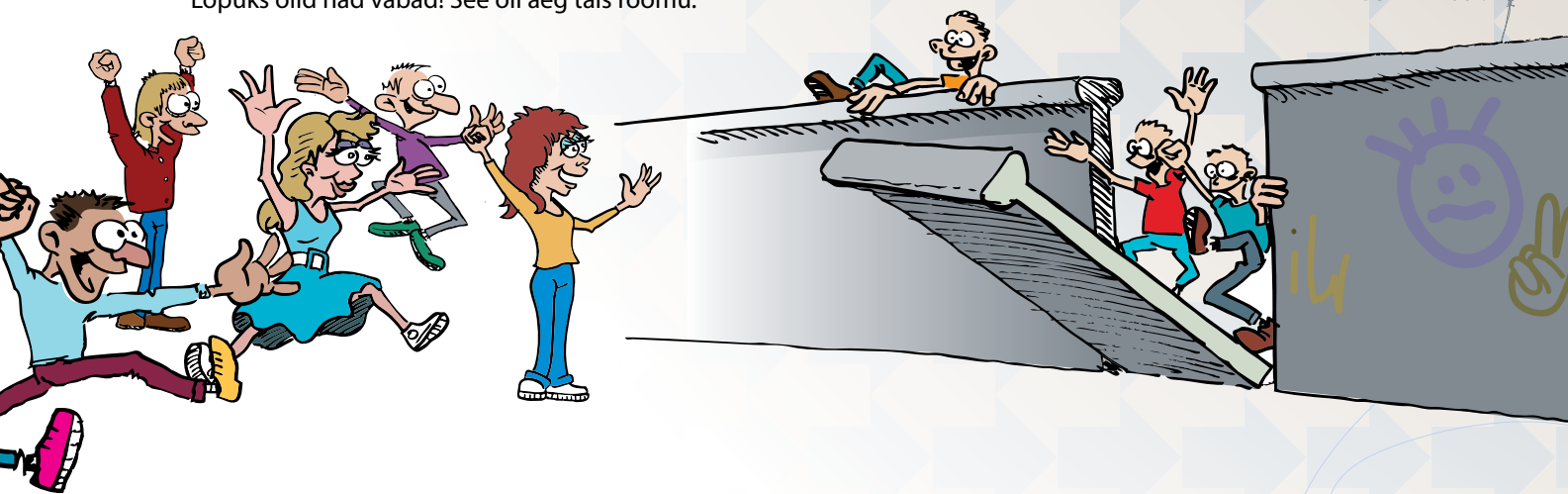
Samal ajal toimus Euroopa Liidu piiridest väljaspool mõndagi põnevat. Aastakümneid olid Ida- ja Lääne-Euroopa teineteisest eraldatud. Nad ei sõdinud, kuid nende riikide valitsuste arvamused olid kardinaalselt erinevad. Ida-Euroopa valitsusjuhid lähtusid kommunistlikust valitsemispõhimõttest, mis ei jätnud inimestele erilist vabadust. Selle valitsemispõhimõtte rakendamise tõttu olid need riigid Lääne-Euroopa riikidega võrreldes vaesed.

Vastuseis ida ja lääne vahel oli nii tugev, et seda nimetati sageli raudseks eesriideks. Mitmes kohas ehitati piirile kõrged müürid või tõkked, näiteks Berliinis jagas selline müür Saksamaa kaheks. Luba piiri ületamiseks oli väga keeruline saada.

Jagamine ja vastuseis lõppesid 1989. aastal. Berliini müür lõhuti maha ning raudne eesriie lakkas olemast. Peagi Saksamaa taasühendati. Kesk- ja Ida-Euroopa riigid valisid endale uue valitsuse ja loobusid kommunistlikust süsteemist.

Lõpuks olid nad vabad! See oli aeg täis rõõmu.

1989. aastal langes Berliini müür.

Iseseisvunud riigid avaldasid samuti soovi Euroopa Liiduga ühineda ning varsti tekkis ELi liikmeks saamist ootavatest riikidest järjekord.

Enne kui mõni riik võib Euroopa Liiduga ühineda, peab tema majandus hästi toimima. Riik peab olema demokraatlik, s.t rahval peab olema vabadus valida, keda ta soovib oma riiki valitsema. Riik peab austama inimõigusi. Inimõigused on näiteks õigus väljendada oma mõtteid, õigus mitte olla vangis ilma õiglase kohtupidamiseta, piinamise keelamine ja veel paljud muud olulised õigused.

Kandidaatriigid tegid tublit tööd kõikides nendes valdkondades ning mõne aasta möödudes olid 8 neist (Eesti, Leedu, Läti, Poola, Slovakkia, Sloveenia, Tšehhi ja Ungari) ühinemiseks valmis.

Need riigid ühinesid Euroopa Liiduga 1. mail 2004 koos kahe saareriigi, Küprose ja Maltaga. 1. jaanuaril 2007 jõudsid ühinemiseks vajalike ettevalmistustega valmis veel kaks endist kommunistlikku riiki: Bulgaaria ja Rumeenia.

Mitte kunagi varem ei ole Euroopa Liiduga ühinenud nii lühikese aja jooksul nii palju riike. See on tõeline perekonna kokkutulek, mis ühendab Ida-, Lääne- ja Kesk-Euroopa rahvaid.

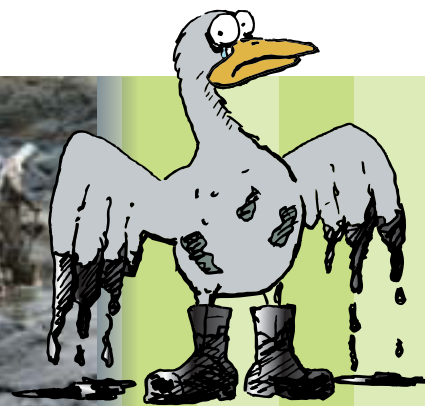
Euroopa Liidu
27 liikmesriigi lipud.

Millega Euroopa Liit tegeleb

Euroopa Liit püüab mitmel moel elu paremaks muuta.
Näiteks järgmistes valdkondades.

© Javier Lamea / Non Papis

Keskonnasaastus ületab piire. Euroopa riigid teevad koostööd, et kaitsta keskkonda.

Kliimamuutus ja keskkond

Loodus kuulub kõigile, seepärast peavad riigid tegema koostööd, et keskkonda kaitsta. EL on kehtestanud eeskirjad saastamise peatamiseks ja ka näiteks eri linnuliikide kaitseks. Need eeskirjad kehtivad kõikides ELi riikides ning nende riikide valitsused peavad tagama eeskirjade täitmise.

Kliimamuutus, mida tuntakse ka globaalse soojenemisena, on veel üks probleem, mida riigid ei suuda üksi lahendada. ELi riigid on seepärast nõustunud tegema koostööd, et vähendada atmosfääri kahjustavate ja globaalset soojenemist põhjustavate heitmete hulka, mida nad tekitavad. Samuti püüab EL mõjutada teisi riike oma eeskju järgima.

© Harald Reiss / Pixelio

Euro on kasutusel paljudes ELi riikides.

Euro

Aastaid tagasi oli igal Euroopa riigil oma raha ehk vääring. Nüüd võivad kõik ELi liikmesriigid kasutada soovi korral ühist raha – eurot. Ühine raha lihtsustab äritegevust, reisimist ja kaupade ostmist kõikjal ELis raha vahetamata.

Euro kasutuselevõtmisele eelnes üheksa aastat pingelist tööd ja täpset kavandamist. Paberraha ja mündid tulid ringlusse 2002. aastal. Rohkem kui kaks kolmandikku Euroopa Liidu kodanikest kasutab nüüd riikide endiste vääringute asemel eurot. Euromüntide võrdlemisel on näha, et mündi ühel küljel on kujutatud selle riigi rahvuslikke sümboleid, kus münt on vermitud. Münti teine külg on kõikides riikides ühesugune.

© SXC

ELi toetusel õpivad koos eri riikidest pärit üliõpilased.

Vabadus!

ELis elavatel inimestel on vabadus valida, millises liikmesriigis nad soovivad elada, töötada või õppida, ning ELis tehakse kõik, et ühest riigist teise elama asumine oleks võimalikult lihtne. Enamiku ELi riikide vahelise piiri ületamiseks ei ole enam vaja passi. ELis julgustatakse üliõpilasi ja noori, et nad õpiksid mõne aja jooksul mõnes teises Euroopa riigis.

© Javier Larrea/Van Parys

Ümberõppe korraldamine on väga oluline.

Töökohad

Töö olemasolu ja oma tööst rõõmu tundmine on iga inimese jaoks oluline. Osa raha eest, mida nad teenivad, ehitatakse haiglaid ja koole ning korraldatakse eakate inimeste hooldamist. Seepärast tehakse ELis kõik võimalik, et luua töövõimelistele elanikele uusi ja paremaid töökohti. EL aitab luua uusi ettevõtteid ning eraldab raha inimeste koolitamiseks, et nad saaksid õppida uusi ameteid.

© Stephen Masweeny/Van Parys

EL aitab riikidel teedeehituse eest tasuda.

Abi raskustes piirkondadele

Mitte igal pool Euroopas ei ole elu kõikide jaoks lihtne. Mõnel pool ei ole piisavalt töökohti, sest kaevandused ja tehased on suletud. Mõnes piirkonnas on talupidamine raske, sest kliima pole sobiv, või on teede ja raudtee puudumise tõttu keeruline kaubelda.

EL püüab sellised probleeme lahendada, kogudes kõikidelt liikmesriikidelt raha ja kasutades seda raskustes piirkondade abistamiseks. Näiteks aitab EL tasuda uute maanteed ja raudteede eest ning aitab ettevõtjatel luua uusi töökohti.

© Annie Griffiths-Bell/Corbis

EL saadab toiduabi neile, kes seda vajavad.

Abi vaesematele riikidele

Sõdade, haiguste ja loodusõnnetuste, näiteks üleujutuste tagajärjel hukub maailmas palju inimesi või on nende elu väga raske. Paljudel riikidel pole piisavalt raha, et ehitada koole, haiglaid, teid ja maju, mida inimesed vajavad.

EL annab nendele riikidele raha, saadab sinna tööle õpetajaid ja arste, insenere ja muude valdkondade eksperte. Samuti ostab Euroopa Liit nendes riikides toodetud kaupu tollimaksuvabalt. Sel moel saavad vaesed riigid teenida rohkem raha.

Euroopa Liidu lipp.

Rahu

Euroopa Liit on ühendanud sõpruses paljud Euroopa riigid. Muidugi ei ole nad alati ühel nõul, kuid sõdimise asemel istuvad ELi liikmesriikide valitsused lahkavamate lahendamiseks läbirääkimistelaua taha.

Seega on Jean Monnet' ja Robert Schumani unistus täide läinud.

EL on toonud oma liikmetele rahu. Euroopa Liit teeb kõik selleks, et rahu valitseks ka tema naabrite vahel ja kogu maailmas. Näiteks aitavad ELi sõdurid ja politseinikud tagada rahu endises Jugoslaavias, kus veel hiljuti toimusid rasked lahingud.

Need on vaid mõned valdkonnad, millega EL tegeleb, kuid selliseid valdkondi on palju. Tegelikult toob Euroopa Liitu kuulumine kaasa muudatused kõikides eluvaldkondades. Millega peaks Euroopa Liit tegelema ja millega mitte? See on Euroopa Liidu kodanike otsustada. Kuidas oma arvamus kuuldavaks teha? Sellest räägitakse järgmises peatükis.

Euroopal on oma lipp ja oma hümn: „Ood rõõmule“ Beethoveni üheksandast sümfooniast. Originaalis on oodi sõnad saksakeelsed, kuid Euroopa hümnina kasutatakse vaid muusikat ilma sõnadeta. Hümnit võib kuulata veebilehel

europa.eu/abc/symbols/anthem/index_et.htm

EL ja selle lähikümbus

Sobita pealinn riigiga

- 1 Sofia
- 2 Brüssel
- 3 Praha
- 4 Kopenhaagen
- 5 Berliin
- 6 Tallinn
- 7 Dublin
- 8 Ateena
- 9 Madrid
- 10 Pariis
- 11 Rooma
- 12 Nikosia
- 13 Riia
- 14 Vilnius
- 15 Luxembourg
- 16 Budapest
- 17 Valletta
- 18 Amsterdam
- 19 Viin
- 20 Varssavi
- 21 Lissabon
- 22 Bukarest
- 23 Ljubljana
- 24 Bratislava
- 25 Helsingi
- 26 Stockholm
- 27 London

Selgitus:

Värvilised riigid on Euroopa Liidu (EL) liikmed.

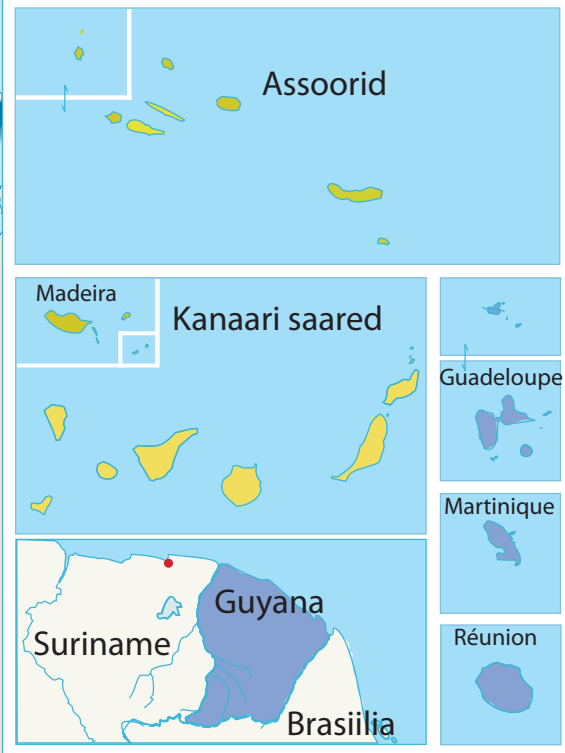
Triibutatud riigid kavatsesid ELiga ühineda.

Ülejäänud riigid, kaasa arvatud väikese valge ringiga tähistatud riigid, on ELi naabrid.

Pealinnad on tähistatud punktidega.

Vatikan asub Roomas.

Mõned Prantsusmaale, Portugalile ja Hispaaniale kuuluvad saared ja territooriumid on samuti Euroopa Liidu koosseisus. Kuna nende asukoht on Euroopast kaugel, on need esitatud kastis (ülal paremal).

Euroopa Liidu liikmesriigid

Riigid on tähestikulises järjekorras, võttes aluseks riigi nime selle omas keeles või keeltes (esitatud sulgudes).

(*) Selle riigi täielik nimi on Suurbritannia ja Põhjalliri Ühendkuningriik, kuid enamasti öeldakse lühidalt Suurbritannia või Ühendkuningriik.

Rahvastikuandmed on esitatud 2009. aasta seisuga.

Allikas: Eurostat

Lipp	Riik	Pealinn	Rahvastik
	Belgia (Belgique / België)	Brüssel (Brussel / Bruxelles)	10.7 miljonit
	Bulgaaria (България / Bulgaria)	Sofia (София / Sofija)	7.6 miljonit
	Tšehhi Vabariik (Česká republika)	Praha (Praha)	10.5 miljonit
	Taani (Danmark)	Kopenhaagen (København)	5.5 miljonit
	Saksamaa (Deutschland)	Berlin (Berlin)	82 miljonit
	Eesti (Eesti)	Tallinn (Tallinn)	1.3 miljonit
	Irishmaa (Éire / Ireland)	Dublin (Baile Atha Cliath / Dublin)	4.5 miljonit
	Kreeka (Ελλάδα / Elláda)	Ateena (Αθήνα / Athinai)	11.2 miljonit
	Hispaania (España)	Madrid (Madrid)	45.8 miljonit
	Prantsusmaa (France)	Pariis (Paris)	64.3 miljonit
	Itaalia (Italia)	Rooma (Roma)	60 miljonit
	Küpros (Κύπρος / Kypros) (Kibris)	Nikosia (Λευκωσία / Lefkosia)	0.8 miljonit
	Läti (Latvija)	Riia (Riga)	2.3 miljonit
	Leedu (Lietuva)	Vilnius (Vilnius)	3.3 miljonit
	Luksemburg (Luxemburg)	Luxembourg (Luxemburg)	0.5 miljonit
	Ungari (Magyarország)	Budapest (Budapest)	10 miljonit
	Malta (Malta)	Valletta (Valletta)	0.4 miljonit
	Madalmaad (Nederland)	Amsterdam (Amsterdam)	16.4 miljonit
	Austria (Österreich)	Viin (Wien)	8.3 miljonit
	Poola (Polska)	Varssavi (Warszawa)	38.1 miljonit
	Portugal (Portugal)	Lissabon (Lisboa)	10.6 miljonit
	Rumeenia (România)	Bukarest (București)	21.5 miljonit
	Sloveenia (Slovenija)	Ljubljana (Ljubljana)	2 miljonit
	Slovakkia (Slovensko)	Bratislava (Bratislava)	5.4 miljonit
	Soome (Suomi / Finland)	Helsingi (Helsinki / Helsingfors)	5.3 miljonit
	Rootsi (Sverige)	Stockholm (Stockholm)	9.2 miljonit
	Ühendkuningriik (*) (United Kingdom)	London (London)	61.7 miljonit

Euroopat avastama! Viktoriin

(Vihje: vastused kõikidele küsimustele leiate käesolevast brošüürist)

1. Mitu maailmajagu on maailmas?

1.

?

2. Millist kaht linna ühendab Kanalitunnel?

2.

?

3. Kuidas nimetatakse seda, kui linnud lendavad sügisel lõunasse ja veedavad talve soojemas piirkonnas?

3.

?

4. Kuidas nimetatakse seda, kui talupidajad kastavad oma põlde maapinnast või jõgedest saadud veega?

4.

?

5. Nimetage mereloomade liike, keda saab kasvatada kasvandustes.

5.

?

6. Mis on demokraatia?

6.

?

7. Millise aurumasinate tööks kasutatud materjali tõttu oli tööstusrevolutsioon võimalik?

7.

?

8. Milline ajalooline sündmus toimus 1789. aastal?

8.

?

9. Mis aastakümnel leiutati arvuti?

9.

?

10. Mitu riiki kuulub Euroopa Liitu?

10.

?

11. Kus asub Euroopa Kohus?

11.

?

12. Kui sageli toimuvad Euroopas valimised?

12.

?

Kas soovid mängus osaleda, kontrollida oma teadmisi ja saada Euroopast rohkem teada?

Külasta veebisaiti: europa.eu/europago/explore

Kõikide ELi riikide valitsuste ministrid kohtuvad, et arutada seadusi.

Otsuste tegemine Euroopa Liidus

Võib arvata, et ELi tegevuse organiseerimine ja tagamine, et kõik korralikult töötaks, nõuab paljude inimeste pingelist tööd. Kes mida teeb?

Euroopa Komisjon

Igal kolmapäeval kohtuvad Brüsselis 27 meest ja naist (üks esindaja igast liikmesriigist), et arutada, mis tuleb järgmisena ära teha. Need inimesed on esitatud igaüks oma liikmesriigi valitsuse poolt ning nad kinnitab ametisse Euroopa Parlament.

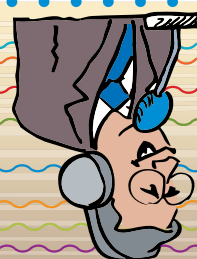
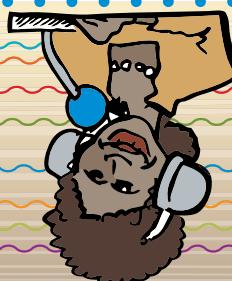
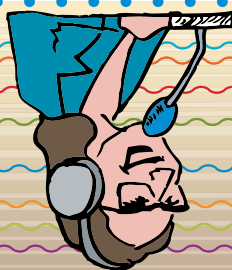
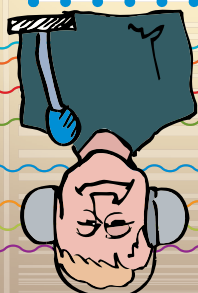
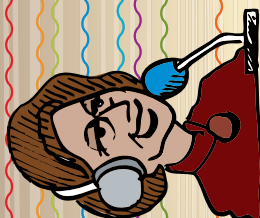
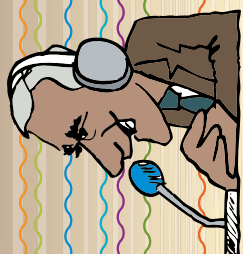
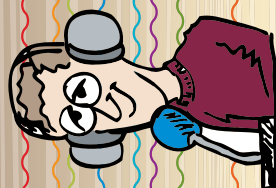
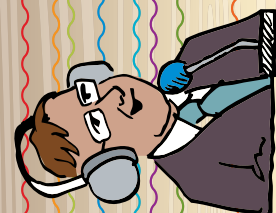
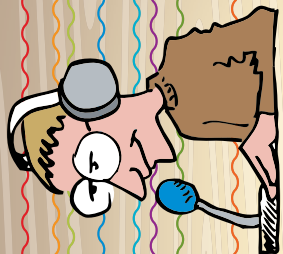
Neid kutsutakse volinikeks ja üheskoos moodustavad nad Euroopa Komisjoni. Nende ülesandeks on mõelda, mis on parim ELi jaoks tervikuna, ja teha ettepanekud ELi kui terviku üüte seaduste vastuvõtmiseks. Neid aitavad eksperdid, juristid, sekretärid, tõlkijad ja paljud teised.

Kui volinikud on uue seaduse esitamises kokku leppinud, saavad nad oma ettepaneku Euroopa Parlamendile ja Euroopa Liidu Nõukogule.

Euroopa Parlament

Euroopa Parlament esindab kõiki ELis elavaid inimesi. Igal kuul toimub Strasbourgis (Prantsusmaa) suur koosolek, kus arutatakse Euroopa Komisjoni esitatud uut seadust. Kui parlamendile ettepanek ei meeldi, võib ta paluda komisjonil seda muuta, kuni parlament on veendunud, et seadus on tõepoolest hea.

Euroopa Parlamendis on 736 liiget. Parlamendiliikmed valitakse iga viie aasta tagant toimuvatel valimistel, kus saavad osaleda kõik ELi täisealised kodanikud. Kodanikud saavad ELi tegemistes kaasa rääkida, osaledes Euroopa Parlamendi valimisel ning suheldes parlamendiliikmetega.

Euroopa Liidu Nõukogu

Parlamendiliikmed ei ole ainsad, kes otsustavad uute ELi seaduste vastuvõtmise üle. Seadusi peavad arutama ka ELi liikmesriikide valitsuste ministrid. Ministrite kokkusaamist nimetatakse Euroopa Liidu Nõukoguks.

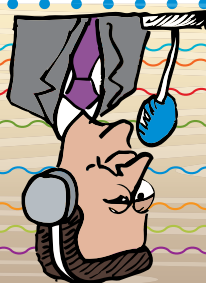
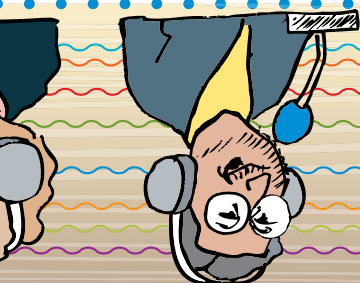
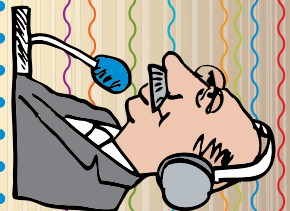
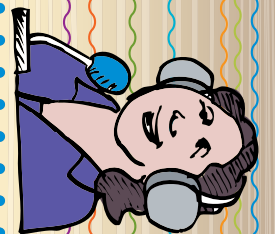
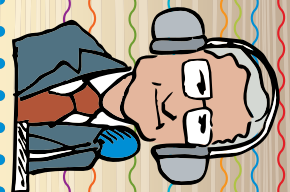
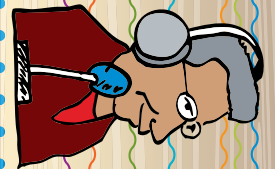
Pärast ettepaneku arutelu teeb nõukogu otsuse. See, mitu häält igal riigil on ja mitu häält on vaja, et ettepanek heaks kiita, on kirjas vastavates eeskirjades. Mõnel juhul on vaja nõukogu ühehäälselt heakskiitu.

Kui nõukogu ja parlament on uue õigusakti heaks kiitnud, peavad ELi liikmesriikide valitsused tagama nende õigusaktide rakendamise liikmesriikides.

Euroopa Kohus

Kui riik ei ole õigusakti täies ulatuses rakendanud, teeb Euroopa Komisjon riigile hoiatuse ja võib esitada selle kohta kaebuse Luxembourgis asuvale Euroopa Kohtule. Kohus peab jälgima, et ELi õigusaktidest kinni peetaks ja et neid rakendatakse igal pool ühtmoodi. Euroopa Kohtusse kuulub üks kohtunik igast liikmesriigist.

Lisaks on ka teisi kodanikeühendusi (näiteks ekspertide komiteed), kes on otsuste tegemisega ELis seotud, sest otsused peavad olema õiged.

Homme ...

Üks Euroopa Liidu olulisemaid ülesandeid on tagada noortele töö ja helge tulevik. See ei ole lihtne, sest Euroopa ettevõtted peavad oma tegevuses võistlema teiste ettevõtetega kogu maailmast, kes võivad valmistada samu asju odavamalt.

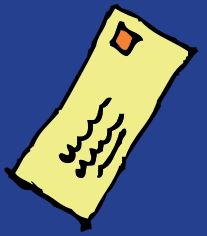
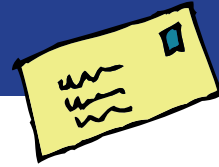
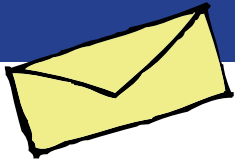
Lisaks on veel teisigi tähtsaid küsimusi, mille lahendamisel peavad kõik maailma riigid tegema koostööd, näiteks:

- > saastus ja kliimamuutus;
- > nälg ja vaesus;
- > rahvusvaheline kuritegevus ja terrorism.

Euroopa Liit tegeleb nende küsimustega, kuid 27 liikmesriigi valitsuse ja Euroopa Parlamendi jaoks ei ole kokkuleppe saavutamine alati lihtne. Sageli ei ole abi ka ELi keerulistest otsustamiseskirjadest.

Lisaks tundub paljudele, et iga viie aasta tagant Euroopa Parlamendi valimistel osalemine ei anna neile Brüsselis või Strasbourgis tehtavate otsuste puhul piisavalt kaasärääkimise võimalusi.

... ja kaugemas tulevikus

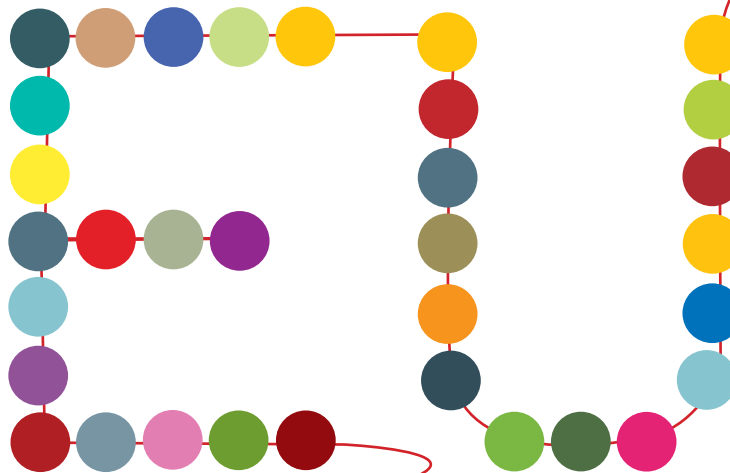
Seepärast tuleb tagada, et igäüks saaks osaleda Euroopa Liidu otsustusprotsessis.

Kuidas seda saavutada? On sul häid ettepanekuid? Millised on sinu arvates kõige tähtsamad küsimused, millega EL peaks tegelema, ning millised on parimad lahendused?

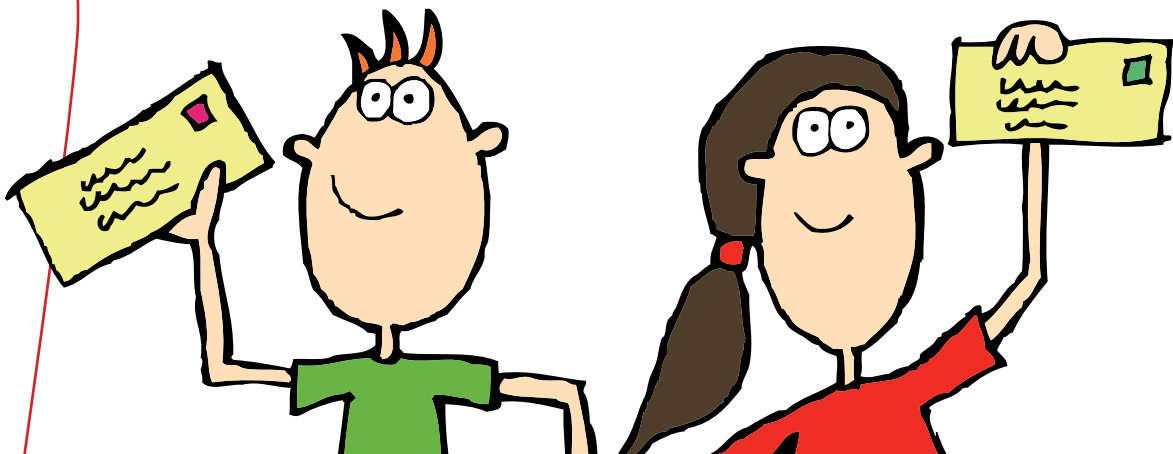
Aruta oma mõtteid õpetaja ja klassikaaslastega, pane need kirja ning saada Euroopa Parlamendi liikmele. Euroopa Parlamendi liikmete kontaktandmed leiad veebisaidilt europarl.europa.eu/

Sa võid ka võtta ühendust Euroopa Komisjoni või Euroopa Parlamendiga selle brošüüri lõpus märgitud aadressidel ja te võite isegi korraldada oma klassi külaskäigu neisse institutsioonidesse.

Euroopa lastest saavad varsti Euroopa täiskasvanud.

Tulevik on meie otsustada, me peame seda tegema koos!

Kasulikud lingid

Õpilasele

Miks mitte kontrollida õpitud ja mängida Internetis mängu „Euroopat avastama!“? Külasta veebisaiti

europa.eu/europago/explore

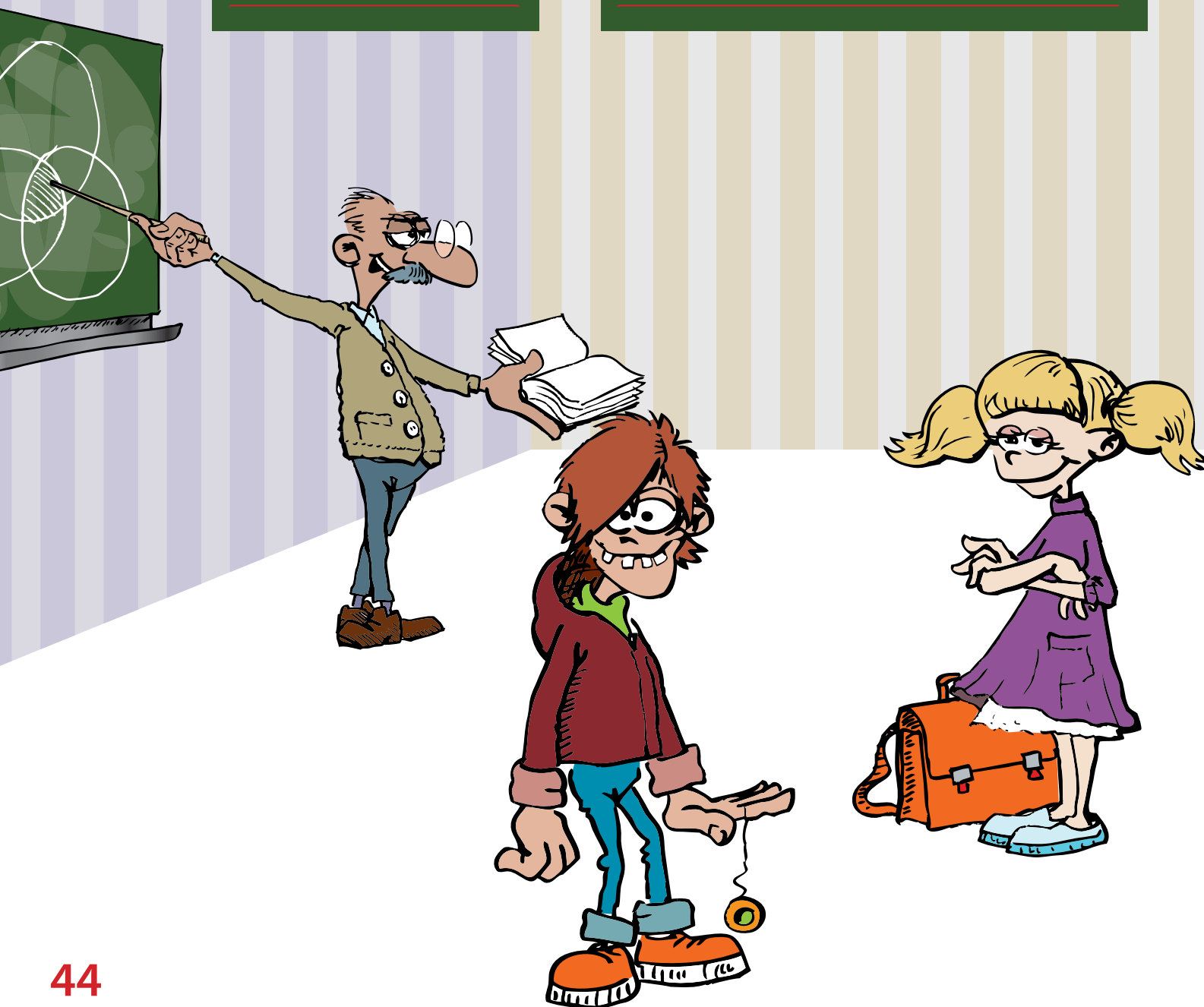
Leiad veelgi rohkem mängu, viktoriine ja muud toredat veebisaidil

europa.eu/quick-links/eu-kids/index_et.htm

Õpetajale

Euroopa Liidu veebikeskkond õpetajatele on keskne teabeallikas mitmesuguste Euroopa Liitu ja selle poliitikat käsitlevate õppematerjalide kohta. Kõnealusel materjalid on välja töötanud eri ELi institutsioonid ja muud valitsusasutused ning valitsusvälised organisatsioonid. Peaksite leidma nii inspiratsiooni oma tundideks kui ka olemasolevaid õppematerjale Euroopa ajaloo ja kultuuri ning isegi selliste spetsiifiliste teemade kohta nagu kliimamuutus ja energiatarbimise vähendamine vastavalt oma klassi õpilaste vanuserühmale järgmisel aadressil

europa.eu/teachers-corner/index_et.htm

ELiga saab ühendust võtta

INTERNETIS

Teave on kõigis Euroopa Liidu ametlikes keeltes kättesaadav Euroopa veebisaidil europa.eu

ISIKLIKULT KOHALE MINNES

Euroopas on sadu kohalikke ELi teabekeskusi. Lähima keskuse aadressi leiate veebilehelt europedirect.europa.eu

TELEFONI VÕI ELEKTRONPOSTI TEEL

Europe Direct on teenistus, mis aitab leida vastused Euroopa Liitu puudutavatele küsimustele. Kontakteeruda on võimalik tasuta infotelefonil **00 800 6 7 8 9 10 11**, (mõned mobiilioperaatorid ei võimalda helistada numbritele, mis algavad 00 800 või on need kõned tasulised), (telefoniautomaadist väljaspool ELi helistades: **+32 22999696**) või saata elektronkiri aadressilt europedirect.europa.eu

LOE EUROOPA KOHTA

ELi kohta käivad trükised saadaval kõigest hiireklõpsu kaugusel EU Bookshopi veebilehel: bookshop.europa.eu

Eestikeelset teavet ja väljaandeid Euroopa Liidu kohta leiate:

Euroopa Komisjoni esindus Eestis

Euroopa Liidu maja
Rävala 4
10143 Tallinn
EESTI/ESTONIA
Tel +372 6264400
E-post: COM-REP-TLL@ec.europa.eu
www.euroopaliiit.ee

Euroopa Parlamendi infobüroo Eestis

Euroopa Liidu maja
Rävala 4
10143 Tallinn
EESTI/ESTONIA
Tel +372 6306969
E-post: eptallinn@europarl.europa.eu
www.europarl.ee/

Rahvusraamatukogu Euroopa Liidu infokeskus

Tõnismägi 2
15189 Tallinn
EESTI/ESTONIA
Tel +372 6307330
E-post: elik@nlib.ee

Eurotelefon

Tel 0 800 3330
E-post: info@eurotelefon.ee

Tartu Ülikooli Raamatukogu eurodokumentatsiooni keskus

W. Struve 1
50091 Tartu
EESTI/ESTONIA
Tel +372 7375780
E-post: paring@utlib.ee
www.euroinfo.ee/

Audentese Ülikooli eurodokumentatsiooni keskus

Tondi 84
11316 Tallinn
EESTI/ESTONIA
Tel +372 6996596
E-post: ylikool@audentes.ee

Eesti Kaubandus-Tööstuskoja euroinfo keskus

Toom-Kooli 17
10130 Tallinn
EESTI/ESTONIA
Tel: +372 6448079
E-post: info@koda.ee
www.koda.ee/euroinfokeskus/

Europe Direct Eesti infopunktide kontaktandmed:

Tallinna infopunkt

Eesti Rahvusraamatukogu
Tõnismägi 2

15189 Tallinn
EESTI/ESTONIA
Tel +372 6307466
E-post: edir@nlib.ee
elik.nlib.ee/europedirect

Lõuna-Eesti infopunkt

Tartu Ülikooli Raamatukogu
W. Struve 1
50091 Tartu
EESTI/ESTONIA
Tel +372 7375725
E-post: edir@euroinfo.ee
www.euroinfo.ee/ed

Kesk-Eesti infopunkt Paides

Järva maavalitsus
Rüütli 25
72713 Paide
EESTI/ESTONIA
Tel +372 3859662
E-post: edir@jarvamv.ee
www.jarvamv.ee

Pärnumaa infopunkt

Pärnu maavalitsus
Akadeemia 2
80088 Pärnu
EESTI/ESTONIA
Tel +372 4479739
E-post: edir@parnumaa.ee
www.mv.parnu.ee/

Euroopa Komisjoni ning Euroopa Parlamendi esindused ja bürood on olemas kõikides Euroopa Liidu liikmesriikides. Euroopa Liidu delegatsioonid asuvad maailma paljudes paikades.

Euroopat avastama!

Euroopa on kaunis, huvitava ajaloo maailmajagu. Siit on pärit paljud maailmakuulsad teadlased, leiutajad, kunstnikud ja heliloojad, samuti populaarsed rokkbändid ja edukad sportlased.

Sajandeid vaevasid Euroopat sõjad ja maadejagamised. Kuid viimase kuuekümnepäeva jooksul on selle vana maailmajao riigid lõpuks leidnud üheskoos rahu, sõpruse ja ühtsuse, et luua parem Euroopa ja parem maailm. Käesolevas 9–12aastastele lastele koostatud brošüüris on ajalugu kirjeldatud lihtsalt ja selgelt. Siin on palju huvitavaid fakte ja värvilisi illustratsioone, selles on esitatud lühiülevaade Euroopast ning selgitatud kokkuvõtvalt, mis on Euroopa Liit ja kuidas see toimib.

Külasta veebisaiti europa.eu/europago/explore

Leiad oma teadmiste kontrollimiseks palju lõbusaid viktoriine ja mängel!

Head avastamisrõõmu!

Väljaannete talitus

ISBN 978-92-79-15375-4

9 789279 153754